

Kvalitetsgranskning
Rapport 2011:5

Musik i Grundskolan

- Är du med på noterna rektorn?

Skolinspektionens rapport 2011:5
Diarienummer 40-2010:362
Stockholm 2011
Foto: Ryno Quantz
Bildbyrå: Scanpix
Foto: Denny Lorentzen
Foto: Uwe Umstätter

Innehåll

1. Sammanfattning	6
2. Inledning	10
3. Några begrepp	12
4. Granskningens resultat	14
4.1 Musikämnet ställer höga krav på musklärarna	14
4.2 Betydelsen av en sammanhållen musikutbildning	18
4.3 Musikämnet erbjuder många möjligheter	26
5. Diskussion	32
6. Syfte och frågeställningar	35
7. Metod och genomförande	38
8. Referenser	41
9. Bilagor	43

Förord

Skolinspektionens uppdrag är att granska kvaliteten i och ha tillsyn över det offentliga skolväsendet och utbildningen vid fristående skolor. Skolinspektionens kvalitetsgranskningar ska bidra till förbättrad måluppfyllelse genom att granska hur skolhuvudmän, rektorer och lärare tar ansvar för undervisningens kvalitet och genom att ange vilka områden som behöver utvecklas.

Musik är centralt i ungas liv. I FN:s barnkonvention betonas vikten av barnets rätt att kunna utvecklas och till fullo delta i det kulturella och konstnärliga livet. Skolans roll är i sammanhanget central eftersom skolan är en arena där alla barn kan möta olika uttryck för kultur oavsett elevernas bakgrund och villkor.

Tidigare utvärderingar av musikundervisningen har visat på att musikämnet är ett omtyckt ämne bland eleverna, men att den musikundervisning eleverna får skiftar i kvalitet. Kvalitetsgranskningen har därför undersökt hur skolornas musikundervisning skapar förutsättningar och anpassas för att eleverna ska kunna nå läroplanens och kursplanens mål för musikämnet.

I denna övergripande rapport redovisas resultatet från kvalitetsgranskningen av 35 grundskolors musikundervisning. Innehållet i rapporten ger inte en samlad nationell bild av hur musikundervisningen bedrivs i grundskolan utan slutsatser och resonemang speglar musikundervisningen vid de granskade skolorna. Granskningen förväntas medföra ökat fokus hos skolor och huvudmän på hur musikundervisningen genomförs i grundskolan.

Resultatet av granskningen redovisas förutom i denna övergripande rapport även med beslut för varje granskad skola där resultatet av granskningen framgår för respektive skola. Beslut för varje enskild skola finns publicerad på Skolinspektionens webbplats: www.skolinspektionen.se

Projektledare för kvalitetsgranskningen har varit undervisningsrådet Håkan Sandström, Skolinspektionen i Umeå.

Stockholm 2011

Marie-Hélène Ahnberg
Inspektionsdirektör

Peter Ekborg
tf. Avdelningschef

1 | Sammanfattning

Musikämnet har en viktig roll att fylla i elevernas utveckling och lärande. Det är ett uppskattat ämne, men eleverna får ofta inte den undervisning de har rätt till, visar Skolinspektionens granskning.

Skolinspektionen har granskat musikundervisningen i 35 grundskolor. Rapporten avser inte att ge en generell bild av musikundervisningen i grundskolan, men resultatet är i linje med tidigare undersökningar. Tyngdpunkten ligger på problembeskrivningar, men även goda exempel lyfts fram. Syftet är att visa på områden där musikundervisningen behöver förbättras.

Läroplanen och kursplanen ger uttryck för att musikämnet spelar en viktig roll och har stora möjligheter. Ämnets karaktär och begränsade utrymme i timplanen ställer samtidigt stora krav på hur undervisningen organiseras och genomförs för att eleverna ska kunna nå målen.

En viktig slutsats av granskningen är att kvaliteten i musikundervisningen varierar mellan skolor och även inom skolorna. Åtskilliga elever får inte den musikundervisning de har rätt till. Deras möjligheter att utveckla kunskaper inom ämnet och nå målen är inte likvärdiga. Musikämnet får i många fall inte heller möjlighet att spela den viktiga roll som det skulle kunna göra, med tanke på hur betydelsefull musiken ofta är i ungdomars liv.

Kvaliteten i musikundervisningen påverkas av en rad samverkande faktorer, till exempel musiklärarnas utbildning, hur tiden disponeras, tillgången på instrument och vilka lokaler som finns. En viktig faktor är om det finns ett 1 – 9-perspektiv i undervisningen. Olika färdigheter i musik är nära sammanbundna med det musikaliska utövandet. Elevernas möjlighet att utveckla de kunskaper och färdigheter som de behöver för att kunna nå målen i musikämnet är i hög grad beroende av om skolornas lyckas ordna undervisningen så att eleverna successivt kan öka sina färdigheter och kunskaper.

Skolornas arbete med mål och betygskriterier för musikämnet har stor betydelse för kvaliteten, liksom uppföljningen av resultaten.

Rektorerna behöver ta större ansvar för att skapa förutsättningar för en god och sammanhållen utbildning.

Det finns en viss polarisering på skolorna i synen på musikämnet: Är det ett kunskaps- eller ett rekreationsämne? Vår slutsats är att det går att bedriva undervisning med ett tydligt kunskapsinnehåll och höga förväntningar som samtidigt bidrar till elevernas välbefinnande och stärker deras personliga och sociala utveckling.

Skolinspektionens huvudsakliga iakttagelser:

Bristande organisation, samverkan och planering

Musikundervisningen organiseras och genomförs inte på ett sådant sätt att elevernas kunskapsprogression främjas i tillräcklig utsträckning. En genomgående svårighet är att skolorna inte samverkar kring musikämnet, vilket leder till problem bland annat med hur tiden för ämnet disponeras och hur målen i kursplanen följs. Bristande organisation, samverkan och pedagogisk planering av musikämnet gör att eleverna får sämre förutsättningar att lyckas.

Stora skillnader i kvalitet

Det finns stora variationer i vilka förutsättningar de granskade skolorna ger eleverna att nå målen i musikämnet. Elevernas möjlighet att musicera skiljer sig stort, men musikskapande är genomgående det som undervisningen ger minst möjlighet till. Ofta lyser de musikskapande inslagen helt med sin frånvaro.

I många av skolorna har lärarna inte utbildning för den musikundervisning de bedriver. Vid en del av skolorna har eleverna inte tillgång till instrument eller lokaler som är anpassade för musikundervisning. I årskurserna 1 – 5 är det vanligt att eleverna får musikundervisning i sina klassrum utan tillgång till instrument. Elever som inte får tillgång till utbildade lärare i musik eller till musikinstrument får mycket svårt att nå målen för ämnet.

Kunskapsämne eller rekreationsämne – en polariserad fråga

Många elever uppskattar ämnet, bland annat för att de mår bra av att ägna sig åt musik och för att kraven upplevs som lägre än i många andra ämnen.

Detta leder samtidigt till att musikämnet inte betraktas som ett kunskapsämne. Elevernas uppfattning är dock förmodligen närmast en spegling av hur skolan lyfter fram och betonar ämnet.

Vi har sett att det finns stora brister i hur elevernas kunskaper i musikämnet följs upp i relation till målen. Kraven kan vara låga, vilket kan ses som ett uttryck för att skolan inte prioriterar ämnet. Det finns även brister i underlagen för betygssättning. En

annan iakttagelse som kan kopplas till ämnets status, är att elever som behöver särskilt stöd för att nå målen i musik sällan får detta. Vanligare är att man istället sänker kraven.

Slutsatsen är att det inte finns någon självklar motsättning mellan att bedriva en musikundervisning med ett tydligt kunskapsinnehåll och höga förväntningar och att ämnet har effekter som gynnar och stärker eleverna på flera sätt.

”Många elever uppskattar ämnet ...”

Musiklärarna behöver få diskutera arbetssätt och metoder

Musiklärarna har varierande förmåga att planera och anpassa musikundervisningen utifrån elevernas olika behov och förutsättningar. Musikläraren är oftast ensam på skolan, samtidigt som ämnet sällan diskuteras i de kollegiala sammanhangen. Vi ser ett stort behov av att musiklärarna får möjlighet att diskutera med andra musiklärare för att kunna utveckla undervisningen. Även bedömningsfrågor behöver diskuteras mellan musiklärare. Behovet av kompetensutveckling är stort.

Rektorerna behöver ta ansvar för undervisningen

Vi har sett att kvaliteten i undervisningen och elevernas resultat inte utvärderas i någon större utsträckning. Rektorerna förefaller sällan besöka musiklektioner. Många rektorer verkar få sin bild av musikundervisningen från framföranden vid olika högtider. Där har musiken en given plats och hög status, medan ämnet ofta inte uppmärksammas under resten av läsåret. Rektorerna behöver ta ett tydligare ansvar för att ämnet ingår i skolans pedagogiska sammanhang och utvärderas, som ett led i utvecklingen av ämnet.

Stora möjligheter att ta tillvara

Musikämnet har många kunskapsdimensioner, vilket läroplanen och kursplanen ger uttryck för. Det stora intresset för musik bland unga ger ämnet unika fördelar. Trots att eleverna inte alltid får den musikundervisning de har rätt till uppskattar de ämnet.

Men det finns hinder i hur musikundervisningen utformas som gör det svårare att dra nytta av elevernas intresse. Ämnets roll i skolan är oklar och möjligheten att arbeta ämnesövergripande används sällan. Estetiska läroprocesser kommer sällan till uttryck i skolans arbete. Eleverna får i liten utsträckning möjlighet att använda ny teknik som exempelvis datorer med sequencerprogram för musikskapande. Musikämnets stora möjligheter kan alltså tas tillvara i långt högre grad än vad som görs idag.

2 | Inledning

Vi är på olika sätt omgivna av musik och för många är det otänkbart med en tillvaro utan musik.

Musikens betydelse, behovet av att kommunicera och uttrycka, sig är inget nytt utan finns djupt förankrat i människan. I arkeologiska utgrävningar har man bland annat hittat olika former av instrument som är mycket gamla.

Musikämnet har dock inte alltid varit så omtyckt som det är idag. Det finns många vittnesmål om den skräck elever kunde uppleva i samband med den musikundervisning som fanns förr och som har präglat enskilda personers förhållande till musik långt upp i vuxen ålder. I samband med Lgr 69 började den tidigare mer traditionella musikundervisningen i Lgr 62 att ersättas med en modernare musikundervisning. Innehållet i musikundervisningen har därefter successivt förändrats utifrån rådande samhällsförändringar och genom införandet av Lgr 80 och den målstyrning som Lpo 94 innebar.

Idag är musikämnet mycket populärt bland de flesta elever och kanske det ämne som tydligast knyter an till ungdomars kultur, vilket både är en möjlighet och en utmaning för skolans musikundervisning. Musikens möjligheter till upplevelser och ämnets karaktär i övrigt gör ämnet intressant ur flera aspekter som vi kommer att beröra i denna rapport. Ny teknik har gjort att det finns nya förutsättningar att skapa och mångfaldiga musik, vilket öppnar nya dörrar för kreativitet och skapande.

Skolinspektionen har granskat musikundervisningen i 35 grundskolor. Granskningen visar att musikämnets stora möjligheter i olika avseenden tillvaratas i liten omfattning. Resultaten indikerar i likhet med tidigare utvärderingar att den musikundervisning som eleverna i grundskolan får tillgång till håller olika kvalitet. Det gör att elevernas möjligheter att utveckla kunskaper inom ämnet varierar och inte är likvärdiga. Elever har olika tillgång till instrument hemma och deras möjligheter att musicera på sin fritid i exempelvis kulturskolan skiljer sig åt. Om skolan inte ger eleverna den musikundervis-

ning de har rätt till får andra faktorer stor betydelse för hur eleverna lyckas i ämnet som exempelvis möjligheten att fritidsmusicera, föräldrars inställning till ämnet och socioekonomiska faktorer som föräldrars utbildningsnivå¹.

Skolan har ett viktigt uppdrag att ge eleverna en likvärdig utbildning och att anpassa undervisningen efter elevernas olika behov och förutsättningar. Skolinspektionen har därför undersökt hur de granskade skolorna skapar förutsättningar för en sammanhållen och god musikutbildning från årskurs 1 – 9 utifrån kursplanens och läroplanens mål.

¹ Skolverket (2005) Nationella utvärderingen av grundskolan 2003

3 | Några begrepp

Här förklaras några viktiga begrepp som kan vara bra att känna till för det fortsatta läsandet av rapporten.

Musicerande

För att kunna musicera krävs i första hand praktiska färdigheter, till exempel i spel på olika instrument eller i sång. Musicerande och skapande är musikämnets kärna, där det gemensamma musikutövandet är grunden för musikupplevelse och lärande.

Genom att musicera tillsammans får eleverna öva samspelsförmågan, den musikaliska känslan och att kommunicera. Även det gemensamma utövandet och de musikupplevelser eleverna får är viktiga och kan bidra till att de kan stärka sin personliga och sociala utveckling.

Musiklyssnande

Musiklyssnande innebär att lyssna till musik, och då inte bara att lyssna till musik i största allmänhet utan att lyssna aktivt. Eleverna får möjligheten att på ett djupare sätt tränga in i skilda musikaliska uttryck. Att kunna analysera olika sammansatta rytmer, ackordfärgningar och hur olika instrument låter ger eleverna ökad förståelse för musikens olika former. Reflektioner om hur musiken låter och upplevs ger möjlighet till gemensamma samtal om estetiska värden och uttryck. Att få lyssna till musik från skilda kulturella och historiska sammanhang med olika stilarter, artister och kompositörer ökar förståelsen för musikens större sammanhang.

I musiklyssnandet kan även ingå att kunna använda olika former av inspelningsutrustning och datorer som används för musikproduktion. Det kan bland annat innebära att kunna lyssna till olika mixar och ljudbilder.

Musikkunnande

I begreppet musikkunnande ingår olika grundläggande musikteoretiska aspekter på musikens uppbyggnad och beståndsdelar som exempelvis noter. Eleverna får även möjlighet att utveckla en allmänbildning om musik genom att öka sin förtrogenhet med olika musikkulturer, stilar och epoker inom musikhistorien. I musikkunnande ingår även att lära sig om olika musikinstrument. De kunskaper som eleverna utvecklar i musikkunnande kommer även till uttryck i musicerande, musiklyssnande och musikskapande.

Musikskapande

När kursplanerna reviderades år 2000 ökades fokuseringen på musicerande och musikskapande. Det finns också en nära förbindelse mellan musicerande och musikskapande. Skapande av och i musik kan innebära att eleverna får möjlighet att använda sin musikaliska kreativitet för att göra exempelvis egna melodier och ljudbakgrunder. I det egna musikskapandet ska eleverna kunna utveckla sina musikaliska idéer både enskilt och i grupp. Den nya tekniken ger också förutsättningar för att skapa musik och musikaliska alster med hjälp av datorer, sequencerprogram och olika ljudmoduler. Den moderna tekniken gör det även enkelt att dela och mångfaldiga musikaliska alster.

Estetiska lärprocesser

Estetiska lärprocesser är ett sätt att arbeta där eleverna får knyta samman känslor, upplevelser, kunskaper, erfarenheter och analys till en helhet.

”Att arbeta med estetiska lärprocesser innebär att ... nyttja kreativa processer i lärandet.”

Alla språk används: talspråk, skriftspråk och de estetiska språken (musik, bild, dans, teater, form, med mera) för att formulera och gestalta lärandet².

Att arbeta med estetiska lärprocesser innebär att på ett medvetet sätt nyttja kreativa processer i lärandet. Det går att göra i alla ämnen. Det kan till exempel handla om att eleverna arbetar med texter och musik och att de genom musiken och texterna kan ta del av varandras tankar och åsikter. I ett större sammanhang kan frågan om att utveckla estetik och kultur i skolan också handla om att bygga upp långsiktigt hållbara strukturer för samarbete mellan områdena utbildning och kultur. Vill man läsa mer om estetiska lärprocesser har Myndigheten för skolutveckling inom ramen för ett regeringsuppdrag gett ut ett stödmaterial, ”Den andra möjligheten – estetik och kultur i skolans lärande”.

² Wiklund,U – När kulturen knackar på skolans dörr.

4 | Granskningens resultat

I detta kapitel redovisas resultaten från granskningen av musikämnet i grundskolan. I ett första avsnitt tar vi upp olika aspekter av den undervisning vi sett. Därefter belyser vi hur olika ramfaktorer och strukturella frågor påverkar förutsättningarna för den musikundervisning eleverna erbjuds. I ett avslutande avsnitt redovisar vi hur skolorna förmår bedriva en musikundervisning som tillvaratar musikämnets stora potential och breda register i samklang med det syfte och den roll i utbildningen som läroplanen och kursplanen beskriver för musikämnet.

4.1 | Musikämnet ställer höga krav på musiklärarna

Att undervisa i musik har helt klart sina utmaningar. Många spelsugna elever, många viljor och många instrument innebär att miljön fort blir ganska högljudd. Musikämnet behöver äga rum i en miljö som är tillåtande och kreativ samtidigt som det krävs en god organisation och ordning utan att kreativiteten sätts under lydighetens skäppa.

En vanlig musiklektion – reflektioner kring den musikundervisning vi sett

I detta avsnitt beskriver vi några ögonblicksbilder från en musiklektion i årskurs 9 som till innehåll och genomförande kan sägas vara representativ för flera lektioner som vi sett under granskningen.

Klassen har under de senaste lektionerna arbetat med att spela låtar inom pop- och rockgenren. Undervisningen sker i helklass, men eleverna är indelade i mindre grupper bland annat utifrån de låtar de gjort. När inspektörerna besöker musiklektionen är uppgiften att respektive grupp ska öva in en låt som ska framföras för klassen.

Lektionen, som är 80 minuter lång, börjar med att läraren har en kort samling där han informerar eleverna om att de ska fortsätta att öva på låtarna i grupperna. Några elever kommer inte ihåg vilken grupp de var med i och en del har tappat sina notpapper med ackordsanalyser och text. Eleverna fördelar sig i olika grupprum, men bara ett av grupprummen ligger i anslutning till musiksalen, resten finns i olika delar av skolan. Efter en stund börjar elever komma tillbaka till musiksalen för att få hjälp, eftersom utrustning saknas eller inte fungerar som den ska. När halva lektionstiden har gått har en del grupper av olika orsaker inte kommit igång med sitt musicerande. Det kan handla om fel på instrument och utrustning eller om att man inte är ense i grupperna om vem som ska göra vad.

” Eleverna uppger ...
att de önskar att de
kunde få mer hjälp. ”

När inspektörerna går runt och lyssnar framgår det att flera av grupperna har svårt att få det gemensamma spelandet att fungera. Det är uppenbart att många elever inte har de grundläggande kunskaper och färdigheter de behöver för att kunna musicera tillsammans. Flera av eleverna vet inte hur de ska ta ackorden. Det kan också vara svårigheter med trumspellet, vilket leder till problem med att få grunden för det gemensamma musicerandet att fungera. Resultatet blir att eleverna tappar koncentrationen efter ett tag, eftersom de inte vet hur de ska spela låten. Det blir snart ganska stökigt.

Musikläraren arbetar intensivt för att hinna runt till grupperna och visa och ge instruktioner. Inspektörerna kan lägga märke till hur betydelsefull musiklärarens närvaro är. När eleverna har fått hjälp börjar de få samspelet att fungera, men det uppstår snart nya problem då de inte vet hur de ska spela nästa ackordföljd. De kan dock inte få hjälp, eftersom musikläraren redan hunnit iväg till en annan grupp i någon annan del av skolan. När eleverna får svårt att gå vidare i sitt spelande återfaller de efter en stund till att göra annat än att öva på låten.

En annan grupp består av flera elever som musicerar på sin fritid. Om gruppens sammansättning är en slump eller beror på något annat vet inspektörerna inte. Elevernas kunskapsnivå gör att de utan större ansträngning hunnit spela igenom alla låtar som de kunde välja bland. Intrycket är snarare att uppgiften inte varit tillräckligt utmanande. Eleverna berättar att de lärt sig spela utanför skolan på olika sätt.

I en tredje grupp är eleverna ense, eftersom de två elever som ska sjunga inte tycker att övriga i gruppen spelar rätt, vilket gör att de inte kan sjunga till ackompanjemanget. Precis innan lektionen ska ta slut hinner musikläraren fram till gruppen. Efter att eleverna har förklarat situationen för läraren är tiden ute, vilket gör att musikläraren svarar att han får börja med deras grupp nästa gång.

Lektionen som inspektörerna besökte var en dubbeltimme i musik (80 minuter), men de flesta elever hann av olika orsaker ändå inte spela särskilt mycket. Trots att musikläraren skyndade runt hann han inte till alla grupper. När musikläraren var närvarande och kunde hjälpa eleverna höjdes kvaliteten i spelandet påtagligt. Problemet var att han inte hann hjälpa eleverna i tillräcklig utsträckning. Eleverna uppger att lektionen är ganska typisk och att

de önskar att de kunde få mer hjälp. De menar att det annars blir svårt när de inte vet hur de ska spela och samspelet inte fungerar.

Beskrivningen av musiklektionen kan som tidigare nämnts passa in på flera andra lektioner vi besökt. Det finns återkommande mönster i lektionerna som kan behöva problematiseras. Eleverna har ofta en oklar bild av målet med lektionerna och hur innehållet i dem är kopplat till målen i kursplanen. En annan aspekt som eleverna ofta lyfter fram är att de är osäkra på om musikläraren egentligen vet vad de kan och att det kan vara svårt att hinna visa vad man kan. Många av de intervjuade musiklärarna känner sig otillräckliga. De inser att arbetsformerna skulle behöva förändras, men tycker att det är svårt att veta hur.

Tyngdpunkten i musicerandet vilar i de flesta fall vi har sett på en repertoar av låtar inom pop- och rockgenren. En aspekt som man för övrigt kan fundera över är hur elever med andra musikaliska preferenser får sina önskemål tillgodosedda.

Eleverna delas på olika sätt in i grupper och ska träna in en låt som de vanligtvis fått välja ur en förutbestämd repertoar. Efter en kortare genomgång och introduktion av låtarna börjar elevernas arbete med att lära sig låten och musikläraren försöker hinna runt och hjälpa dem. Det vi har sett är att elevernas förkunskaper i att musicera får stor betydelse för i vilken utsträckning de klarar av arbetssättet. Elever som inte har tillräckliga förkunskaper i instrumentspel får svårt att lära sig och delta i musicerandet om de inte får mycket hjälp. De terminsplaneringar vi tagit del av visar att den här typen av tematiskt spelande i grupper inom pop- och rockgenren kan sträcka sig över en ganska lång tidsperiod under en termin.

De svårigheter vi sett när det gäller bland annat musicerande pekar på att det finns en risk för att en betydande del av terminen går utan att eleverna får en musikundervisning där de i tillräcklig utsträckning kan utvecklas inom musikämnet. Musikläraren hinner inte hjälpa alla elever så mycket som behövs. Elever och musiklärare beskriver återkommande att undervisningen många gånger i första hand måste inriktas på att repetera moment för att eleverna ska få möjlighet att utveckla kunskap och färdigheter. Detta kan kopplas till en problematik som handlar om att eleverna inte haft reella möjligheter uppnå färdigheter i tidigare årskurser. Men det kan också sättas i förbindelse med att undervisningsmetoderna inte tillräckligt anpassas till elevernas behov och förutsättningar. En slutsats av granskningen är att musikundervisningen i många av de granskade skolorna behöver anpassas och bättre planeras efter elevernas olika förutsättningar.

Individanpassning och elevinflytande har identifierats som förbättringsområden vid många av de granskade skolorna. Under lektionerna som i exemplet ovan har vi sett att undervisningen individanpassas i liten utsträckning. De flesta elever gör i stor utsträckning samma sak oberoende av tidigare erfarenheter och kunskaper. Det resulterar i att undervisningen inte blir tillräckligt utmanande för elever med goda kunskaper och för svår för elever med lite förkunskaper. Ett återkommande svar från elever som redan kan spela är att skolmusiken sällan lär dem något nytt.

Vid Sävar skola i Sävar, Umeå kommun, har dock inspektörerna sett goda exempel på individanpassning i högre årskurser. Där fångar musikläraren på ett bra och medvetet sätt upp elever på olika kunskapsnivåer genom att planera och anpassa lektionsinnehållet i olika svårighetsgrader. Inspektörerna kunde lägga märke till att musikläraren la stor vikt vid att tillmötesgå

” .. undervisningsmetoderna anpassas inte tillräckligt till elevernas behov och förutsättningar.”

elevernas egna önskemål om låtval eller stilar när de skulle musicera. Lektionsinnehållet var väl anpassat till lektionstiden. Undervisningen bedrivs i halvklass vilket gör det lättare att individanpassa den. Det lyfte musikläraren fram som en viktig aspekt, som han anser vara till stor hjälp. Vid Sävar skola har eleverna dessutom god tillgång till instrument och bra musiklokaler med grupprum som är anpassade för musikämnet.

Elevinflytandet inskränks många gånger till att handla om att eleverna till exempel får välja bland ett antal låtar som de ska spela, eller välja vilken kompositör de ska skriva om. Granskningen visar att eleverna har lite inflytande över arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll.

En annan brist är att undervisningsmetoderna och musiklärarens roll i musikämnet inte utvärderas på skolorna i någon större utsträckning (se även avsnittet om skolans verksamhetsutveckling). Vi kan se att det finns tendenser till att musikundervisningen följer samma mönster från år till år. En del av de intervjuade musiklärarna uttrycker själva att de kan se att det finns risk för en viss slentrian vad gäller formerna för hur man bland annat musicerar.

Musiklärarens roll kan många gånger vara komplex. Den sträcker sig från att vara pedagog och instruktör till att vara ljudtekniker och instrumenttekniker. Ett samlat intryck från lektionsbesöken är att det finns stora variationer mellan musiklärarens förmåga att axla dessa roller. Likaså i deras förmåga att planera och leda lektionerna på ett framgångsrikt sätt. Många musiklärare önskar att de i högre utsträckning skulle få möjlighet att utbyta erfarenheter och lära av andra musiklärare vad gäller arbetssätt och metodik.

Musik handlar mycket om att lära genom att uppleva och känna

Musikens kärna är den estetiska upplevelsen, oavsett musikalisk preferens. Om vi inte fick upplevelser av musik skulle vi inte uppskatta musik på det sätt vi gör. Kursplanen i musik tydliggör att utbildningen syftar till att ge varje elev lust och möjlighet att utveckla sin musikalitet. I detta ryms olika estetiska upplevelser och affektiva värden som musik frigör. Musik engagerar tanke och känsla på ett direkt sätt vilket stimulerar elevens lust att lära.

Från de musiklektioner vi observerat finns exempel på betydelsen av den estetiska upplevelsen för elevens lärande och växande. Inspektörernas ögonblicksbilder berättar om den glädje och lust eleverna ger uttryck för när de kan använda sina musikkunskaper i gemensamt musicerande – plötsligt stämmer det och musiken klingar. Dessa upplevelser fungerar som viktiga incitament för elevernas lust att vilja lära mera. Vid en lektion där eleverna musicerade tillsammans försökte till exempel en elev under större delen av lektionen ta några gitarrackord utan att lyckas. Precis när lektionen var slut lyckades hon ta ackorden och hennes lycka gick inte att ta miste på. Musikläraren fick emellertid det angenäma bekymret att få henne att sluta spela efter lektionen, eftersom en ny lektion skulle börja.

Det finns dock hinder som gör att musikundervisningen inte alltid utgör en jordmån för lust och estetiska upplevelser. Svårigheterna att anpassa musikundervisningen efter elevernas olika behov och erfarenheter leder lätt till att alla elever gör samma sak oavsett kunskaper. Med tanke på betydelsen av elevens musikupplevelse, och kopplingen mellan musikupplevelsen och lusten att lära, är det ett stort problem om eleven upplever musicerandet som enformigt och inte tillräckligt utmanande. Det är också ett problem om

eleven känner sig inte ha tillräckliga kunskaper för att kunna delta i det gemensamma musicerandet. Ifall eleven inte får utvecklas och de musikaliska upplevelserna uteblir i musikundervisningen riskerar det i flera avseenden att hindra elevens kunskapsutveckling.

Det är inte så vanligt att lärare och elever på ett mer strukturerat sätt samtalar om hur musiken låter och om de olika klingande aspekterna som ett resultat av gemensamt musicerande. Elever har exempelvis uttryckt vid granskningen att trots att de själva tycker att det inte låter som det ska när de musicerar får de alltid höra av sin musiklärare att det låter bra. Musikläraren vill säkert uppmuntra eleverna, men budskapet blir motstridigt eftersom eleverna upplever att musiken inte klingar som den ska göra. Att inte diskutera hur musiken låter kan också vara uttryck för låga förväntningar och kan ytterligare bidra till att musikämnet inte ses som ett kunskaps- eller läroämne. Iakttagelserna under granskningen ligger även i linje med en studie där det bland annat framgår att musiklärare många gånger hellre pratar om elevernas uttryck än om hur deras spel och sång låter.³

4.2 | Betydelsen av en sammanhållen musikutbildning

En central utgångspunkt för granskningen har varit att belysa hur de utvalda skolorna organiserar och genomför musikundervisningen så att elevernas kunskapsutveckling gynnas i ett årskurs 1 – 9-perspektiv i enlighet med läroplanens och kursplanens mål.

Olika färdigheter i musik är nära sammanbundna med det musikaliska utövandet och utgörs bland annat av sång och spel på instrument. Det praktiska utövandet kopplat till olika färdigheter förenar även musicerande och musikskapande. Elevernas möjlighet att utveckla de kunskaper och färdigheter som de behöver för att kunna nå målen i ämnet beror i hög grad på om skolornas lyckas ordna undervisningen så att eleverna successivt kan öka sina färdigheter och kunskaper. I granskningen har vi upptäckt flera omständigheter i skolornas sätt att organisera musikundervisningen som försvårar för eleverna att utveckla sin musikaliska förmåga.

Många samverkande faktorer påverkar musikundervisningen

I denna kvalitetsgranskning belyser vi olika aspekter som påverkar kvaliteten i musikundervisningen. Varje fråga vi ställt eller aspekt som vi belyst är betydelsefull för kvaliteten i musikundervisning, men ett viktigt resultat är betydelsen av hur olika faktorer tillsammans påverkar elevernas möjlighet till en god musikundervisning. Oavsett vilken fråga vi sökt svar på är det signifikant hur olika betingelser är kopplade till varandra. Det kan vara bra att känna till som läsare, eftersom det inte finns utrymme i rapporten att redogöra för alla samband vi sett vid granskningen.

Musikämnet är ett i flera avseenden mångfasetterat ämne. Det ställs stora krav på organisation och kontroll över processer för att skapa goda förutsätt-

³ Olle Zandén: Samtal om samspel Kvalitetsuppfattningar i musiklärares dialoger om ensemblespel på gymnasiet- Göteborg universitet 2010

ningar för ämnet. I intervjuer med elever, musiklärare och rektorer framkommer en mängd information och uppfattningar om vad som fungerar eller inte fungerar i musikundervisningen på besökta skolor. Beskrivningarna pekar på komplexa orsakssammanhang, samtidigt som granskningen visar att skolorna behöver ha bättre kontroll över hur olika faktorer påverkar förutsättningarna för musikämnet. Det kan till exempel handla om att skolorna inte har utbildade musiklärare, att det saknas materiella förutsättningar samtidigt som det saknas målsättningar för ämnet och en tydlig struktur för hur tidsanvändningen ska kopplas till den pedagogiska planeringen.

En negativ konsekvens av att skolorna inte har en tydlig bild av hur olika faktorer tillsammans påverkar musikundervisningen är att det blir otydligt vad som behöver göras för att åstadkomma förbättringar och vem som har ansvaret för det. Rektor har i detta sammanhang ett huvudansvar, men granskningen visar att ansvaret för att utveckla ämnet och överbrygga organisatoriska brister ofta hamnar hos den enskilda musikläraren. Situationen försvårar en långsiktig utveckling av ämnet.

Avsaknaden av en helhetsanalys riskerar att leda till att schablonartade lösningar växer fram som svar på utvecklingsbehov. En slutsats av granskningen är att skolornas kunskap behöver öka om hur olika strukturella och processuella faktorer samverkar och påverkar kvaliteten i musikundervisningen. Längre fram i rapporten lyfter vi fram exempel på samverkande faktorer som visar på betydelsen av att musikämnet blir en del av skolans verksamhetsutveckling

Disponeringen av tid är viktig för att eleverna ska kunna nå målen

Musikämnet är ett av de ämnen som har allra minst garanterad undervisningstid. I timplanen är totalt 230 timmar anslagna för musikämnet, vilket kan jämföras med idrottsämnet som har 500 timmar eller svenskämnet som har 1490 timmar. Musikämnet förutsätter att eleverna ska få utveckla musikaliska färdigheter och träna sig att lyssna, vilket kräver tid. Mot bakgrund av de få timmar som ämnet har är det synnerligen viktigt att tiden används effektivt och att skolorna har en tydlig bild av hur tiden ska disponeras genom alla årskurser så att elevernas kunskapsutveckling gynnas på bästa sätt.

Under granskningen har vi sett att det finns flera problem med hur skolorna disponerar och fördelar tiden för musikämnet. Det handlar om den kontroll som skolorna har av att eleverna får den tid de har rätt till, men framförallt om hur de strukturerar tiden i förhållande till ämnets innehåll och den pedagogiska planeringen. Ramfaktorer som tid och organisation påverkar musikundervisningens innehåll, arbetsmetoder och mål.

Många skolor tycker att frågan om hur tiden för musikämnet ska disponeras är problematisk. Samtidigt kan vi inte se att skolorna närmare analyserar hur de ska fördela tiden i relation till kursplanens innehåll och elevernas kunskapsprogression. En slutsats är att många av de granskade skolorna fördelar tid schablonmässigt utan att närmare följa upp om dispositionen fungerar bra.

Vi kan se att många av de avlämnande och mottagande skolorna inte har en fungerande dialog och samverkan om musikämnet. Detta gäller även frågan om hur tiden ska disponeras i relation till det pedagogiska innehållet. Vi har till exempel besökt skolor där eleverna får många timmar musik i årskurserna 1 – 3 och få timmar i årskurserna 5 – 9, vilket rimmar dåligt med tanke på

kursplanens innehåll. Problematiken med tidsanvändning gäller även flera av de granskade skolor som omfattar årskurserna 1 – 9, trots att de rimligtvis borde ha bättre förutsättningar att få en fungerande planering för musikämnet.

Frågan om hur skolorna ska skapa kontinuitet i undervisningen över tid och genom årskurserna visar sig vara särskilt problematisk. Man skulle kunna säga att det är en fråga om att förtäta eller glesa ut undervisningen i musikämnet. Många musiklärare och elever lyfter vid intervjuer fram att det är problematiskt om musiklektionerna är för korta, "man hinner inte komma igång så ska man sluta". Många skolor försöker lösa detta genom att koncentrera musikundervisningen till vissa årskurser för att få mer tid vid varje lektionstillfälle. Nackdelen är att detta skapar sämre kontinuitet i undervisningen. Många elever hinner glömma det som de lärt sig eftersom de inte har musik i alla årskurser. En annan aspekt vi sett under lektionsbesöken är att längre lektionspass samtidigt kräver en god kompetens hos musikläraren och en fungerande planering av lektionen. Det varierar hur musiklärare lyckas planera och genomföra lektionerna utifrån den disponibla lektionstiden.

Det finns även fler exempel på hur tidsanvändningen påverkar musikämnet och elevernas möjlighet att få en likvärdig musikutbildning. Längre fram i rapporten tar vi bland annat upp frågan om hur tidsanvändningen i förlängningen kan påverka grunderna för betygsättning.

Eleverna får en musikutbildning som håller olika kvalitet

Det finns stora variationer mellan de granskade skolorna vilka förutsättningar de ger eleverna att nå målen i musikämnet. Det handlar både om musiklärarnas kompetens och utbildning och om olika materiella och organisatoriska villkor. Lärarnas kompetens och utbildning är avgörande för att eleverna ska få en god utbildning. I många av de granskade skolorna bedrivs musikundervisningen av lärare som inte har utbildning för den undervisningen de bedriver. Största bristerna finns bland de lärare som undervisar i de lägre årskurserna, men flera av de lärare som undervisar i högre årskurser är inte heller utbildade musiklärare. Flera lärare uppger vid intervjuer att de påtalat för rektor att de inte anser sig kunna undervisa i musik eftersom de inte har rätt kompetens, eller som en del lärare berättar, "det är svårt att undervisa i musik när man knappt kan spela ett instrument". Betydelsen av musiklärarnas kompetens kan även åskådliggöras av en grupp yngre elever som numera fått en utbildad musiklärare – "nu har musikundervisningen blivit mycket roligare eftersom vår nya musiklärare kan spela på instrument, och det låter bra!"

Vi har sett att läroplanens och kursplanens mål styr planeringen och undervisningen i begränsad eller liten omfattning. Det finns brister i hur skolorna tolkar mål och betygskriterier. Det är även tydligt att det i hög utsträckning är mål att uppnå som ligger till grund för planeringen av undervisningen och inte mål att sträva emot. Lärarnas olika kompetens och intressen verkar i hög grad avgöra hur undervisningen planeras och genomförs.

En ytterligare aspekt som försvårar för eleverna att nå målen är att avlämnande och mottagande skolor inte samordnar sitt arbete med kursplanemålen i ett årskurs 1 – 9-perspektiv. Skolor som omfattar årskurserna 1 – 9 har även brister i hur de arbetar och samverkar kring målen för musikämnet genom årskurserna.

Det finns stora skillnader mellan olika skolor avseende utrustning, lokaler och instrument. Vid en del av de granskade skolorna har eleverna inte tillgång till instrument eller lokaler som är anpassade för musikundervisning. Det är vanligt att eleverna i årskurserna 1 – 5 får musikundervisning i sina klassrum utan eller med liten tillgång till instrument. En vanlig musiklektion kan bestå av att eleverna sjunger sånger till en förinspelad musikbakgrund. Konsekvensen kan bli att eleverna får en musikundervisning utan tillgång till vare sig instrument eller utbildade lärare i musik.

”... stora skillnader mellan olika skolor ... utrustning, lokaler och instrument.”

Ett rimligt antagande är att elever som får en sådan musikundervisning får mycket svårt att nå målen för ämnet. Det är också skäligt att anta att det blir svårt för en lärare som inte har rätt utbildning eller kompetens för ämnet, att utveckla musikundervisningen och verka för att det ska finnas tillgång till instrument och anpassade lokaler. Följden kan bli att musikämnet hamnar i skymundan och ansatser att utveckla ämnet uteblir. Det har vi sett flera exempel på i granskningen.

Musikundervisningen kan vara mycket olika för eleverna beroende på vilken skola de går i. Kvaliteten och innehållet i musikundervisningen i tidiga årskurser får också betydelse för elevernas fortsatta möjligheter att tillgodogöra sig nya kunskaper när de börjar i högre årskurser och byter skola. Vi har sett flera exempel på att elever kan ha helt olika kunskaper i musik beroende på vilken skola de kommer ifrån. Det har blivit tydligt när klasser från olika skolor slås samman i exempelvis årskurs 7 och den ena halvan har haft tillgång till musiklärare och instrument med möjlighet att musicera, medan den andra halvan inte haft den möjligheten.

Förhållandet visar att eleverna inte har likvärdiga förutsättningar och möjligheter till en god musikundervisning. En allvarlig konsekvens av det är att elever som inte har tillgång till instrument eller på annat sätt kan fritidsmusicera blir förlorare i sammanhanget. Detta harmoniserar inte med läroplanens intentioner. En annan aspekt är att musikundervisningen försvåras av att eleverna har helt olika förkunskaper, vilket drabbar alla elever oavsett hur långt de kommit i sin kunskapsutveckling.

Viktigt hur samverkan med kulturskolan utformas

Samverkan med kulturskolan/musikskolan kan på flera sätt bidra till att utveckla musikundervisningen. Samarbete mellan grundskolan och kulturskolan i form av kompanjonlärarskap var tidigare relativt vanligt. Det innebar i korthet att en instrumental-/ensemblelärare understödde med sin kompetens under musiklektionerna, men att det var musikläraren som var ansvarig för musiklektionen.

Vi har dock sett exempel på att kulturskolans lärare delvis har fått en ny roll genom att en del skolor anlitar musiklärare från kommunens kulturskola för att bedriva musikundervisning. I de fall där det saknas en utbildad musiklärare kan det säkert innebära en kvalitetshöjning, men det finns även problem med att organisera musikundervisningen på ett sådant sätt. Samverkan mellan skolan och kulturskolan har komplicerats, eftersom läraren från kulturskolan i regel har små möjligheter att delta i skolans olika pedagogiska sammanhang. När musiklärarna inte har en tydlig koppling till skolans verksamhet försvåras arbetet med att på ett medvetet sätt förbinda innehållet i musikundervisningen till skolans pedagogiska planering eller till kurs-

planens mål. Kulturskolans lärare har i regel också en annan organisatorisk tillhörighet i kommunen, vilket gör det ännu svårare för dem att delta i skolans pedagogiska planeringsarbete. Detta skapar olika problem till exempel vid arbetet med skriftliga omdömen där kulturskolans lärare inte alltid är insatta i arbetet. Instrumental- och ensemblelärare har i regel inte heller utbildning för att bedriva klassundervisning som en utbildad musiklärare för grundskola/gymnasium har.

Ett mer övergripande problem med att musikundervisningen bedrivs av musiklärare som inte har en tillhörighet till skolan är att det riskerar att försvåra arbetet med att skapa hållbara och långsiktiga organisationsformer för musikundervisningen som kan kopplas till skolans övergripande pedagogiska arbete. Ett utvecklat samarbete med kulturskolan kan på ett synnerligen lyckat sätt höja kvaliteten i musikundervisningen, men kan inte frånta skolan ansvaret för att organisera en musikundervisning utifrån styrdokumentens bestämmelser.

Kunskapsämne eller rekreationsämne – en polariserad fråga

Frågan om musikämnet som ett kunskapsämne eller rekreationsämne handlar dels om synen på ämnet som sådant, men också i hög grad om hur elevernas kunskaper följs upp. Läroplan och kursplan är tydliga med att musikämnet är ett kunskapsämne och att ämnets upplevelsebaserade värden i själva verket är en viktig del i kunskapsinhämtandet.

Under granskningen har det framkommit att eleverna uppskattar musikämnet. De uttrycker ofta att de mår bra av musik och att ämnet är ett viktigt andningshål som en kontrast till mer teoretiska ämnen. Att eleverna upplever musik och musikämnet som positivt är intressant med tanke på att forskning⁴ visar att musik kan ge positiva fysiologiska och psykologiska effekter som bland annat kan minska stress. Andra studier visar att den psykiska ohälsan bland elever ökat över en längre period, och då särskilt bland flickor.⁵ Av studier framgår att eleverna anser att skolan och kraven i skolan skapar stress. Om musikämnet kan förbättra skolsituationen och elevernas hälsa är det naturligtvis mycket bra och det kan även gynna skolarbetet i stort.

Risken med den rekreationsmässiga inställningen till musikämnet är att ämnet inte betraktas som ett kunskapsämne, vilket kan undergräva ämnets status och försvåra elevernas kunskapsutveckling i musik. I intervjuer med elever, musiklärare och rektorer kan vi märka att det finns en viss polarisering kring de två synsätten. En del musiklärare kan känna sig splittrade mellan att ställa tydliga kunskapskrav och "riskera att eleverna tappar glädjen och lusten för ämnet" som de uttrycker det. Den typen av uttryck stämmer väl med resultatet i den nationella utvärderingen⁶ (NU-03) där många musiklärare skattar de sociala målen och olika sociala aspekter av ämnet högt i relation till de rena kunskapsmålen. Men frågan är om synsätten måste vara så polariserade som de ibland framställs? Vi återkommer till det.

En bild som växt sig tydlig under granskningen är att eleverna uppskattar ämnet. Samtidigt tycker många av dem att kraven är låga och att det är

⁴ Professor- P. Juslin, Nya Horisoner-Tema: Hjärna Uppsala Universitet, Emotional Responses to Music: The Need to Consider Underlying Mechanisms. Behavioral and Brain Sciences 31 (5):559-575.

⁵ SOU 2006:77 Ungdomar, stress och psykisk ohälsa

⁶ Skolverket (2005) Nationella utvärderingen av grundskolan 2003

ganska otydligt vad man ska kunna i ämnet. Faktum är att flera elever vid intervjuer säger att det i princip räcker med att närvara vid lektionerna för att få ett godkänt betyg. Musiklärare på olika skolor bekräftar detta, men uppger att det är något man inte pratar så mycket om.

Eleverna har en otydlig bild av hur deras kunskap mäts och betygsätts och även vi har i granskningen sett många exempel på oklarheter på vilka grunder elevernas betyg sätts. En uppfattning som inte är förenlig med läroplanens intentioner, men som finns hos en del musiklärare är att "med tanke hur lite tid ämnet har och beroende på vilken musikutbildning eleverna fått i tidiga årskurser är det i princip ett måste att eleverna fritidsmusicerar för att kunna nå de högsta betygsstegen".

Tidigare i rapporten har vi beskrivit hur disponeringen av tid är en nyckelfråga. Vi kan även se hur fördelningen av tid för ämnet påverkar förutsättningarna för betygsättning. Vi har under granskningen sett att skolor valt att fördela tiden så att eleverna exempelvis har musik i årskurs 7, men att huvuddelen av musikundervisningen förlagts till vårterminen i årskurs 9, då man koncentrationsläser musik. Elever som inte har haft någon musik sedan årskurs 7 får alltså återanknyta bekantskapen med ämnet i årskurs 9. Det framgår vid elevintervjuer att många då har glömt det mesta de lärt sig. Eleverna ifrågasätter också på vilka underlag betygen sätts och hur allsidiga betygsunderlagen egentligen är. Ytterligare en aspekt är att det blir svårt för eleverna att kunna förändra och påverka sina betyg.

Vi kan även konstatera att det finns brister i hur mål och betygskriterier konkretiseras och används i musikundervisningen. Inte minst behöver de nationella målen för årskurs 5 uppmärksammas mycket tydligare i musikundervisningen vid de granskade skolorna. Vi har till exempel sett skolor som i årskurs 6 arbetar och planerar musikundervisningen utifrån målen i kursplanen som skulle ha uppnåtts i årskurs 5.

Vi kan inte göra anspråk på att ge någon täckande bild av hur skolorna gör vid betygsättning av eleverna när det gäller musikämnet, men vi kan konstatera att de granskade skolorna gör på många olika sätt. Med tanke på bristerna i hur skolorna arbetar med mål och betygskriterier finns en uppenbar risk att kraven för att få ett visst betyg i musik kan skilja sig mycket åt mellan olika skolor och lärare.

Eleverna behöver tydligt få veta hur de utvecklas

Inför skolbesöken tog vi in cirka 175 individuella utvecklingsplaner, IUP, med skriftliga omdömen från skolorna. Syftet var att se hur musikämnet behandlas i dokumenten, om de överensstämmer med de nationella målen och om de är kopplade till en lokal pedagogisk planering. Granskningen visar att det finns stora brister i hur skolorna använder de skriftliga omdömena. I flera fall beskrivs inte musikämnet alls trots att eleven har haft undervisning i musik. En stor andel av omdömena är så knapphändigt eller schablonmässigt utformade att de knappast kan hjälpa eleven att utvecklas i musikämnet. I samband med att vi granskat IUP och omdömen har vi även upptäckt att det sällan sker någon kunskapsöverföring mellan skolor om hur det går för eleverna i musikämnet.

När det inte finns några skriftliga omdömen i musikämnet har vi kunnat konstatera att de organisatoriska rutinerna för hur de skriftliga omdömena ska tas fram är otillräckliga. En förklaring som skolorna har gett är att mu-

siklärarna inte är anställda på skolan, eller att musklärarna på kulturskolan är ansvariga men att rutinerna inte fungerat. Inspektörerna har även mött musklärare som varit helt omedvetna om att de ska medverka till att skriftliga omdömen skrivs för musikämnet. Granskningen visar tydligt att det brister i rutiner, kompetens och ansvarsfördelning.

En annan aspekt som tydliggjorts är att stödinsatser inte sätts in i de fall där det förekommit beskrivningar om att eleven riskerar att inte nå målen i musikämnet. Intervjuer med elever och musklärare bekräftar den bilden. Lösningen blir i många fall att man istället sänker kraven, eftersom det ändå inte finns något extra stöd att sätta in för eleven i musikämnet. En musklärare säger "man försöker inom ramen för undervisningen hjälpa eleven, men eleven skulle egentligen behöva mer hjälp om kravnivån ska hållas". Den kunskapssyn som finns för ämnet påverkar alltså även hur kunskaper följs upp och elevernas möjlighet att få stöd för att kunna nå målen.

Viktigt att förstå vad som ligger bakom resultaten

När vi tittat närmare på resultatbilden för varje skola i musikämnet och diskuterat resultaten med skolan är det i många fall utmärkande att rektor och musklärare inte har en tydlig bild av resultaten och varför de ser ut som de gör. Skolorna tycks inte analysera betygsresultaten eller andra resultat för att få en aggregerad bild av hur det går för eleverna i musikämnet. En resultatbild kan till exempel vara att nästan alla elever är godkända från år till år, men att nästan ingen når de högre betygsstegen. När inspektörerna ställt sig undrande till detta lämnar skolorna ofta diffusa svar som tyder på att de inte utvärderar kunskapsresultaten. Flera musklärare och rektorer uppger också att de skulle behöva sätta sig in i resultaten bättre. En viktig aspekt som vi skulle vilja lyfta fram i sammanhanget är att många musklärare inte deltar, eller inte har möjlighet att delta, i gemensamma forum för musklärare, där bland annat betygsättning och kunskapsinnehåll kan diskuteras.

För att återanknyta till den tidigare ställda frågan om musikämnets status som kunskapsämne kan vi i granskningen se att det är en sammansatt fråga. Skolorna beskriver återkommande att eleverna inte tycker att musikämnet är ett kunskapsämne. En reflektion som kan göras är att elevernas uppfattning vid närmare eftertanke kanske inte är helt ologisk. Skolornas sätt att hantera ämnet och följa upp elevernas resultat signalerar inte att ämnet är ett kunskapsämne. Elevernas uppfattning om musikämnet kan därför snarare vara ett resultat av skolans eget sätt att lyfta fram ämnet.

Vi kan tydligt se att det finns brister i hur elevernas kunskaper följs upp och att många elever tycker kraven är låga och många gånger otydliga. Att kraven är låga kan möjligtvis kortsiktigt ge eleverna en känsla av lättnad i skolans pressade vardag. Samtidigt är risken uppenbar att låga krav och otydlighet om vad man ska kunna missgynnar elevens musikaliska utveckling och lust att lära. Låga krav riskerar även att dölja eller legitimerar en undermålig musikundervisning. Mot bakgrund av detta är det viktigt att skolorna analyserar vilka mekanismer som styr undervisningen och vad som ligger bakom resultaten.

Musikämnet behöver utvärderas som en del av skolans verksamhetsutveckling

Musiklärare på många av de granskade skolorna beskriver att musikämnet uppmärksammas mycket och har en hög status i samband med högtider där musik har en given funktion, till exempel skolavslutningar och Lucia. Under övriga delar av läsåret upplever många musiklärare att ämnet får betydligt mindre uppmärksamhet. Inte heller i skolornas egna strategiska dokument verkar uppmärksamheten kring ämnet vara så stor. Vi har studerat arbetsplaner, kvalitetsredovisningar och andra dokument som de granskade skolorna själva har skickat in och som de anser har beröring till musikämnet. Syftet var att studera i vilken utsträckning ämnet beskrivs och utvärderas som ett led i arbetet med att höja kvaliteten i musikundervisningen samt om skolorna försöker systematisera sin kunskap om musikämnet på skolan för att skapa strategier och uttalade målsättningar för ämnet. I det vi har sett av skolornas dokument är det svårt att hitta något som beskriver musikämnet, än mindre någon ansats till utvärdering.

I Skolverkets lägesbedömning från 2006 framgår att skolornas systematiska uppföljning av ämnen inskränker sig till matematik, svenska och engelska. Den bild vi har fått är att idén om att utvärdera kvaliteten i musikämnet är ganska avlägsen på många av de granskade skolorna. En reflektion är att musikämnet kanske är ett av de ämnen som bäst skulle behöva utvärderas av skolorna och huvudmännen, med tanke på granskningens resultat och ämnets organisatoriska komplexitet. Inte minst bör huvudmännen uppmärksamma och följa upp att kvaliteten och förutsättningarna för den musikundervisning eleverna får i hög grad kan skilja sig åt mellan olika skolor inom samma kommun, vilket är ett likvärdighetsproblem.

Vi kan konstatera att musikämnet inte utvärderas på en aggregerad nivå. Musikundervisningen förefaller dock inte heller i någon större utsträckning utvärderas av elever och musiklärare tillsammans. I flera av intervjuerna från musiklärare framkommer "att elevernas uppfattning om ämnet är något som musiklärarna snappar upp under lektionerna". I enstaka fall har det hänvisats till enkäter, men resultaten av dessa har inte inspektörerna fått se. Ett återkommande svar vid elevintervjuer är att det inte görs några gemensamma utvärderingar av musikämnet.

Rektor har det övergripande ansvaret för att verksamheten håller god kvalitet och inriktas på att nå de nationella målen. I skollagen framgår att rektor ska hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet och verka för att utbildningen utvecklas. I den fördjupade lärarstudie som gjordes inom ramen för den nationella utvärderingen 2003 framgår att rektorerna i liten utsträckning följer upp skolans resultat och varje lärares insats. Studien visar även på betydelsen av att rektor är insatt och visar engagemang för lärarens arbetssituation.

En samlad bild av granskningsresultaten är att rektorerna i allmänhet har liten kunskap och en vag uppfattning om hur musikundervisningen bedrivs och vilken kvalitet den håller. Intervjuerna visar att det är ovanligt att rektorer besöker musiklektioner. Många rektorer får därför sin bild av musikundervisningen genom de olika musikaliska arrangemang som framförs vid exempelvis avslutningar. De kan knappast ses som representativa för musikundervisningen som helhet.

Rektor och musiklärare ger ofta divergerande svar på samma frågor. Det framkommer när vi analyserar intervjuerna och de frågor om musikundervisningen som rektorer och musiklärare var för sig fick besvara före gransk-

”... det är ovanligt att rektorer besöker musiklektioner.”

ningen. Det kanske beror på att de värderar saker olika, eller att rektor inte är insatt i förhållanden som rör musikämnet som ett resultat av att man inte kommunicerar om ämnet. Flera musiklärare anser att samtalen med rektor mer handlar om resurser för ämnet än om ämnesinnehållet. Det finns exempel från granskningen på att rektor uppenbart inte är insatt i förhållanden som rör musikundervisningen som exempelvis att musikläraren inte har den utbildning som krävs för den undervisning som han eller hon bedriver.

Kvalitetsgranskningen har visat att rektorerna har en central funktion för att skapa förutsättningar för att eleverna ska få en god och sammanhållen musikutbildning. Samtidigt visar granskningen att rektorerna inte tar det ansvar för ämnet som de ska göra. Vi vill särskilt lyfta fram att rektorerna i större utsträckning behöver skapa förutsättningar för samverkan inom skolan och mellan skolor om musikämnets innehåll och ramar.

4.3 | Musikämnet erbjuder många möjligheter

Musikämnet är ur flera perspektiv ett synnerligen intressant ämne. Först och främst har musiken en förmåga att genom upplevelser engagera tanke och känsla på ett omedelbart sätt. Barn och ungdomar har ofta stort intresse för musik och musikämnet är som helhet populärt. Musikämnet kan också utgöra en viktig länk mellan skolans och ungdomars kulturer. De flesta elever lyssnar på musik och en del musicerar på sin fritid utifrån ett eget förhållande till musik som det är viktigt att skolan tar fasta på. Ny teknik erbjuder också nya möjligheter för unga att skapa och mångfaldiga egen musik, vilket ställer krav på skolan att bedriva en tidsenlig utbildning.

Elevers stora intresse för musik skapar möjligheter, men också utmaningar att tillvara deras lust och möjligheter att utveckla sitt musikaliska kunnande. Granskningen visar att skolorna av olika skäl har svårt att inom skolmusiken i tillräcklig omfattning tillvarata elevers musikintresse och ämnets stora potential. I Skolverkets nationella utvärdering (NU-03) redovisas ett ganska talande enkätresultat som en metafor för detta. En undersökning om elevers intresse och attityd till musikämnet visade att elever som inte ännu fått godkända betyg i musikämnet köpte fler skivor än genomsnittet. Det kan tolkas som att skolans musikundervisning inte lyckas fånga upp alla elevers intresse för musik. En övergripande slutsats vi även kan dra av granskningsresultaten är att många skolor har svårt att tillvarata elevers intresse och olika erfarenheter av musik.

Intresset för de estetiska ämnena i skolan ökar i ett internationellt perspektiv. Det framgår efter den andra världskonferensen för Art Education, som hölls i Seoul, Sydkorea, i maj 2010 där 193 länder deltog. Estetiska uttrycksformer och användningen av estetiska lärprocesser i skolan tycks ha fått allt större betydelse för att utveckla utbildningen i de stora ekonomierna. Satsningar på att nyttja musikämnet och estetiska lärprocesser på ett strukturerat sätt för att utveckla skolan förekommer relativt sällan i det urval av skolor som ingått i vår granskning. Det är något förvånande om man betänker vilken betydelsefull roll musik kan ha för att exempelvis bidra till elevers språkutveckling.

Musikämnet behöver finnas i skolans pedagogiska sammanhang

Musikämnet behöver vara en naturlig del av skolans pedagogiska sammanhang för att kunna utvecklas, men ämnet har även en viktig funktion att fylla för uppnåendet av skolans övergripande mål.

”... eleverna lär sig bättre och undervisningen blir mer lustfylld.”

Ett utmärkande resultat som granskningen visar på är att musikämnet och dess roll inte diskuteras i skolornas olika pedagogiska forum. Den bild vi har fått är att musikämnet många gånger lever åtskilt från skolans övriga pedagogiska verksamhet. Flera av de intervjuade musiklärarna deltar överhuvudtaget inte i skolans arbetslag, ämneslag eller andra forum där pedagogiska frågor diskuteras. Flera av dem upplever att musikämnet inte uppfattas som viktigt i det kollegiala sammanhanget. Att musikämnet i så liten utsträckning finns på skolornas agendor gör att det inte får den betydelse som styrdokumentet beskriver att det ska ha. Det förlorar musikämnet på, men även skolans verksamhet i stort.

Kursplanen i musik lyfter fram musikämnets möjligheter att fungera som en konkret utgångspunkt och ett stöd för lärande i andra ämnen. Läroplanen tar fasta på betydelsen av att undervisningen i olika ämnesområden samordnas så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet. I granskningen har vi sett att det sällan förekommer ett medvetet och strukturerat ämnesövergripande arbete. En försvårande omständighet kan just vara att musikämnet inte inbegrips i de pedagogiska diskussionerna och sammanhangen. Flera av de intervjuade musiklärarna är också rädda för att musikämnet blir underordnat i relation till andra ämnen i ett ämnesövergripande sammanhang där planeringen av arbetet riskerar att inte ske utifrån musikämnets mål.

I Slestadsskolan i Linköpings kommun har dock inspektörerna sett goda exempel på ämnesövergripande arbete i lägre årskurser, där undervisningen i de naturorienterade ämnena framgångsrikt kombinerats med musik och svenska. I undervisningen har även musik och matematik kombinerats, vilket resulterade i en siffermusikal som eleverna framförde bland annat för sina föräldrar. I musiken fick barnen tillfälle att dansa ringdans, dansa parvis, röra sig och klappa i takt för att klargöra matematiska begrepp som exempelvis hälften, dubbelt, lika många, fler och flest. När eleverna till exempel lär multiplikation, sjunger de en visa till varje tabell. Samtidigt som de lär sig matematik utvecklar de tillit till sin sångförmåga. När eleverna lär in bokstäverna i årskurs ett, används alfabetssånger för att förstärka bokstavsinsläringen. Lärarna upplever att eleverna lär sig bättre och undervisningen blir mer lustfylld.

Musikämnet och den nya tekniken

I kursplanen för musik ges en bred och allsidig syn på vilka kunskapsformer som skolans arbete ska ge utrymme till, där musicerande, musiklyssnande, musikskapande och musikkunnande är fyra viktiga kunskapsbegrepp. Vi har tidigare i rapporten berört att elevernas möjlighet att musicera varierar mellan skolor, men även inom skolor beroende vilken kompetens lärarna har. Musikskapande är dock det som eleverna får minst möjlighet till i musikundervisningen. De musikskapande inslagen lyser med sin frånvaro vid många av de granskade skolorna. Tullgårdsskolan i Stockholms kommun är

dock ett gott exempel, där eleverna får skapa musik såväl enskilt som i grupp och där musikskapande sammanflätas med musicerande på ett bra sätt. En viktig bidragande orsak till det lyckade resultatet var enligt inspektörerna att lektionerna var välplanerade och att läraren lyckats skapa en kreativ och trygg lärandemiljö där eleverna vågar ta ut svängarna och vara skapande.

Ny teknologi har öppnat nya möjligheter att skapa musik. I kursplanen för musik framgår att eleverna ska få utveckla sin förmåga att använda IT som ett stöd för både lärande och musicerande samt som redskap för skapande i olika former. I sammanhanget kan nämnas att Läroplanskommittén redan 1992 i sitt huvudbetänkande (SOU 1992:94) beskrev hur den nya tekniken förändrar den musikaliska bildningsstrukturen och villkoren för musikproduktion. Sedan dess har det onekligen skett en enorm teknisk utveckling och tillämpning av hur datorer och olika mjukvaruprogram används i skapande och produktion av musik. Den nya tekniken har inneburit helt nya möjligheter att musicera och skapa egna musikproduktioner som tidigare skulle ha krävt stora ekonomiska resurser. Många ungdomar ägnar sig även åt att skapa musik med synthar, samplingsteknik och datorer. Flera av de stora musikaliska exportframgångar som Sverige haft under senare år har haft sin linda i den lilla hemmastudion med datorn som inspelningskälla och hjälpmedel.

”Ny teknologi har öppnat nya möjligheter att skapa musik.”

Ungdomars förhållningssätt och vanor gör också att de snabbt tillägnar sig ny teknik, ofta långt tidigare än vuxenvärlden. Detta utmanar och ställer krav på att musikundervisningen hänger med sin samtid. Granskningen visar tydligt att IT inte används i musikundervisningen vid de granskade skolorna på det sätt som kursplanen föreskriver. Det verkar uppenbart vara svårt för skolorna att hitta goda former för hur IT ska användas i musikundervisningen. Bristerna gäller såväl avsaknaden av datorer som att datorer inte används som det redskap som kursplanen för musik beskriver. Även om det finns datorer kan det saknas programvaror i form av exempelvis sequencerprogram, eller så saknar musklärarna utbildning att använda programmen. Många musklärare uppger att de behöver utbildning i att använda datorer och programvaror i musikundervisningen. Tiden upplevs också som ett hinder. Även många elever uttrycker att de skulle vilja skapa musik med hjälp av dator, eftersom de har egna positiva erfarenheter av det utanför skolan.

I likhet med den Nationella utvärderingen⁷ visar granskningen att eget musikskapandet förekommer i liten utsträckning. Trots att begreppet musikskapande självklart inte får likställas med användandet av datorer i musikundervisningen visar forskning att datorer kan vara ett värdefullt hjälpmedel för elever att skapa musik.⁸ Inte minst gäller detta för elever som inte har så utvecklade färdigheter i instrumentspel då bristen på instrumentella färdigheter inte behöver vara ett hinder vid musikskapande med hjälp av dator.

Den tekniska utvecklingen och satsningen på datoranvändning i många skolor har inte påverkat musikundervisningen i den riktning som kursplanen föreskriver när det gäller IT, vilket man hade kunnat tro. Det har varit svårt att i granskningen hitta goda exempel där datorer används i musikundervisningen för att skapa musik. En tydlig slutsats är att den nya tekniken som ett stöd för att skapa musik till stor del är en outnyttjad potential i musikundervisningen.

Stenungssunds kommun har bestämt att alla elever ska ha egna bärbara

⁷ Skolverket (2005) Nationella utvärderingen av grundskolan 2003

⁸ Folkestad 1996; Nilsson 2002

datorer från och med årskurs 6, vilket också har gjort det enklare att använda datorerna i musikundervisningen. Kopperskolan i Stenungssunds kommun håller på att utveckla former för att använda datorerna vid bland annat musikskapande i musikundervisningen.

Musiken som en samlande och utvecklande kraft

Musikens estetiska upplevelser är en stark kraft i sig som är känslomässig och historiskt förankrad i människa och kulturer. Samtidigt påverkar musik oss på många olika nivåer. Kursplanen för musik uttrycker att musik också är ett socialt och allmänskulturellt redskap. Musik är ett gränsöverskridande språk som främjar förståelse och tolerans.

För att anknyta kursplanetexten till ett vidare och internationellt sammanhang kan det vara intressant att uppmärksamma Polarpristagaren José Abreus och det arbete i Venezuela som han belönats för. Under 1970-talet startade han El Sistema för att hjälpa barn i slumområden ur fattigdom genom att lära dem spela instrument. Trots att El Sistema i olika avseenden är ett socialt projekt har flera av världens idag mest hyllade musiker och dirigenter fått sin skolning och start i El Sistema. En av dessa är orkesterdirigenten Gustavo Dudamel. Den första svenska varianten av El Sistema har nyligen startats i Hammarkullen i Göteborg med hjälp av bland andra Gustavo Dudamel. El Sistema har funnits en tid i Skottland och USA där arbetet blivit mycket uppskattat. Det blir intressant att se hur det kommer att utvecklas i en svensk samhällskontext.

De möjligheter som kursplanen för musik vill peka på har vi också fått olika utsagor om och exempel på vid de granskade skolorna, om än i mindre format än i El Sistema. Vid en del av de granskade skolorna har man under flera år arbetat med musikalprojekt i olika former. Trots att detta är mycket arbetskrävande har musiklärare och elever berättat att fördelarna uppväger allt merarbete. De fördelar man vill peka på är bland annat att sammanhållningen på skolan stärks, att musikämnet blir synliggjort och får en ökad status samt att arbetet mot ett gemensamt mål kan betyda mycket för enskilda elevers motivation att lära sig spela och sjunga.

Vid Skärgårdsskolan i Holmsund, Umeå kommun, har man under flera läsår arbetat med en musikal som framförs årligen på skolan och offentligt på orten. Några elever uttrycker "att vi har aldrig övat så mycket på att spela och

”... stämningen blev bättre i klassen efter arbetet med musikalen”

det är tack och vare musikalen”. En annan elev säger att "jag kunde inte spela något instrument innan, men när jag skulle spela i musikalen övade jag varje dag och lärde mig att spela". Eleverna vid Skärgårdsskolan lyfter också fram att stämningen blev bättre i klassen efter arbetet med musikalen. De upplever också att fler elever blir motiverade att lära sig spela och sjunga efter att ha sett sina kamrater i musikalen.

Eller som några elever uttryckte saken "man blev själv peppad när man såg de äldre eleverna framföra musikalen när man var yngre. Då ville man själv stå på scenen".

Liknande positiva erfarenheter har uttryckts vid flera av de granskade skolorna. Arbetet med ett gemensamt mål tycks enligt elever och personal kunna gynna sammanhållningen och intresset för musikämnet upplevs få ett uppsving. Vi kan inte dra några slutsatser utifrån ett så litet material, men elevers och lärares upplevelser är intressanta och viktiga för att förstå olika mekanismer i arbetet med att förbättra musikundervisningen.

Samtidigt som det framkommer mycket positivt med att arbeta med ett gemensamt musikaliskt projekt på skolan kan vi även se att det finns risker om det inte sker på ett medvetet sätt. En tendens vi kan se är att arbetet inte kopplas till målen för musikämnet, eller att det i varje fall inte blir tydligt för eleverna hur arbetet kopplas till målen. Ytterligare en risk är att projektarbetet blir väsensskilt från den ordinarie musikundervisningen och att arbetets omfattning gör att den ordinarie undervisningen blir lidande, vilket drabbar elever som inte omfattas av musikalarbetet. Vi anser därför att det är viktigt att skolor som arbetar med den här typen av satsningar gör det på ett tydligt och medvetet sätt utifrån kursplanens mål.

I skolans uppdrag ligger att ge alla barn och elever bästa möjliga förutsättningar att utifrån sina behov och förutsättningar utvecklas så långt som möjligt i enlighet med utbildningens mål. I detta ligger att skolan har ett kompensatoriskt uppdrag och att val av metoder och arbetssätt ska anpassas till barns och elevers skilda förutsättningar och behov. En reflektion som går att göra är att den nya skollagen tydliggör skolans uppdrag i detta avseende än mer. I Skollagsberedningens skrivning går att utläsa att kunskapsbegreppet ska ges en bred innebörd. Utbildningen ska också främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till att bli aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer. En sådan allsidig personlig utveckling kan bland annat handla om utvecklande av den kreativa förmågan, lusten att skapa, förmågan att ta initiativ och omsätta idéer till handling.

Om man kopplar ihop skrivningarna från Skollagsberedningen med iakttagelser från granskningen växer en intressant bild fram av musikämnets inneboende möjligheter. Elever, musiklärare och rektorer har vid flera tillfällen gett exempel där musikämnet haft en central betydelse för att motivera skoltrötta elever tillbaka till skolgång.

De elever som beskrivs har ofta tappat orken och lusten för skolarbetet, men har haft ett stort intresse för musik och skapande. Sammanfattningsvis har eleverna kunnat komma tillbaka till skolarbetet, få lusten tillbaka och kunnat ta ansvar för sina studier genom att musikämnet på olika sätt integrerats i skolarbetet. Vinsten har varit, menar man, att samtidigt som eleverna får tillfälle att

utveckla sitt musikaliska kunnande får de möjlighet att komma tillbaka i övriga ämnen och i skolarbetet via anpassningar där musikämnet ingår. Vi kan inte värdera hur framgångsrika insatserna varit, men utsagor från enskilda elever, som berättar hur viktigt musikämnet varit för att de ska återfå lusten för skolarbetet, visar på att musikämnet kan ha en potentiell betydelse på flera sätt.

Ett av flera intressanta projekt i landet som tillvaratar elevers musikintresse på det här sättet bedrivs bland annat i Malmö av Rädda Barnen. Där är målsättningen att eleverna ska komma in på ett nationellt program i gymnasieskolan. Arbetet och resultatet finns beskrivet i en metodbok⁹.

Sammantaget kan vi se att musikämnets olika möjligheter tillvaratas i begränsad omfattning i de granskade skolorna. Förklaringarna kan vara många. En viktig orsak kan vara att ämnets roll i skolan inte diskuteras i de pedagogiska sammanhangen. Det finns intressanta exempel på hur skolorna arbetar med gemensamma musiksatsningar och tillvaratar enskilda elevers stora intresse för musik som en del av skolans kompensatoriska uppdrag. Samtidigt kan vi se att skolorna behöver arbeta mer systematiskt och bättre följa

” ... musikämnet haft en central betydelse för att motivera skoltrötta elever tillbaka till skolgång.”

⁹ Vägen tillbaka, Rädda barnen 2010

upp olika stödinsatser där musikämnet ingår. Den bild vi har fått är att det i hög utsträckning är tillfälligheter som avgör vilka insatser som sätts in och vilka elever som kommer ifråga för dem. Att skolorna inte följer upp arbetet gör att de missar värdefull kunskap om vilken effekt arbetet har och vad som går att utveckla. Ytterligare en synpunkt som tidigare nämnts i rapporten är att elever inte i någon större utsträckning kan få särskilt stöd i musik om de har problem med musikämnet. Ifall elever har problem med andra ämnen kan musikämnet dock utgöra ett stöd i dessa ämnen. Det säger en del om att ämnets status och roll behöver diskuteras på skolorna.

5 | Diskussion

I den här granskningen har vi belyst hur musikundervisningen i ett antal grundskolor fungerar. Under processen har viktiga frågor väckts som handlar om musikämnets innehåll och ämnets funktion i skolans sammanhang.

Vi har sett den stora betydelse och glädje musikämnet sprider på skolorna samtidigt som vi sett att musikundervisningen behöver förbättras på många skolor. Eleverna tycker om ämnet trots att de inte alltid får den musikundervisning som de har rätt till, vilket säger en hel del. Det skulle även kunna uttryckas som att musikämnet har en stor utvecklingspotential på många skolor.

En återkommande diskussion rör frågan om ämnets status. Statusfrågan är intressant, men inte för att den som sådan är viktig utan snarare för vad diskussionen om ämnets status representerar. I granskningen har vi sett en mängd brister i musikundervisningen som dessutom samverkar och förstärker varandra. Vi anser att grunden för att komma till rätta med problemen är att synen på ämnet uppgraderas, så att musikämnet får den roll i skolan som styrdokumentet ger uttryck för.

En förutsättning för att få igång ett förbättringsarbete är att rektorerna tar ett större ansvar för att musikundervisningen utvecklas och håller hög kvalitet. Idag överlämnas en stor del av ansvaret för att utveckla ämnet till den enskilde musikläraren. Samtidigt styrs rektorer av beslut och riktlinjer som fattas på huvudmannanivå. I granskningen kan vi se att elever inom samma kommun får en musikundervisning som håller helt olika kvalitet, vilket inte är acceptabelt. Rektorerna har ansvar för att eleverna får den utbildning som de har rätt till, men det är uppenbart att arbetet med att förbättra musikundervisningen även måste ske i samverkan på huvudmannanivå. I ett nationellt

sammanhang behöver det även föras en diskussion om vilka insatser som krävs för att ge eleverna en bättre musikundervisning. Onekligen befinner vi oss i ett intressant läge med implementeringen av en ny skollag, nya kursplaner och ny lärarutbildning.

En aspekt som löpt som en röd tråd genom granskningen är att skolorna anser att ämnet har lite tid i timplanen i relation till målen. Ett sätt att se på frågan om tid är att den tid som getts till ämnet kan ses som en återspeglning av samhällets grundläggande värdering av musikens betydelse.

”skolorna anser att ämnet har lite tid i timplanen i relation till målen.”

Musiklärarnas syn på vilka effekter tidsaspekten får för musikundervisningen får inte nonchaleras utan är viktig kunskap och måste flitigt diskuteras. Samtidigt kan vi se att skolorna inte har strategier för hur tiden ska användas i relation till kunskapsinnehållet och att de sällan nyttjar de möjligheter som finns att ge ämnet mer tid som exempelvis inom skolans val. Ett viktigt första steg måste därför vara att rektor och personal på skolorna själva startar en diskussion om vilken betydelse och roll musikämnet ska ha i deras skola. I detta finns vägval att göra. Granskningen visar att diskussionen om musikämnets kvalitet och betydelse i skolan har en underordnad roll på många skolor. Samtalet och lärandet om hur musikundervisningen ska utvecklas måste också ske i nära samarbete mellan skolor, vilket kräver en medveten långsiktighet i planeringsarbetet.

En tendens som vi har upptäckt är att det finns en viss polarisering i synen på ämnets roll som kunskapsämne eller rekreationsämne. Diskussionen som sådan är nyttig och lyfter fram viktiga aspekter kring ämnet, men samtidigt är det olyckligt om det byggs vallgravar mellan synsätten. Eleverna har rätt att få en god musikutbildning där de kan utveckla sina musikaliska kunskaper så långt som möjligt utifrån sina olika förutsättningar. Samtidigt är det uppenbart att musikämnet kan bidra till positiva effekter som får eleverna att må bra, vilket kan hjälpa dem och skolan som helhet att utvecklas positivt. Musikämnets karaktär gör att det även har intressanta kopplingar till andra ämnen. Ämnets estetik kan bidra till att utveckla olika lärprocesser. I detta finns en synergi och inte en motsättning. I ett globalt sammanhang blir kompetenser som kreativitet och skapande förmåga allt viktigare och musikämnet ger eleverna stora möjligheter att utveckla dessa förmågor.

Nordiska rådet har i en studie över landsgränserna slagit fast att kreativa ämnen har stor betydelse för skolelevers trivsel och prestationer i teoretiska ämnen¹⁰. En brittisk studie har bland annat undersökt hur undervisning i estetiska ämnen påverkar elevernas skolresultat, med slutsatsen att eleverna behöver alla ämnena för att resultatet ska bli så bra som möjligt¹¹. Anne Bamford, professor vid Wimbledon University i London och chef för den engelska regeringens kulturprogram Creativity, Culture and Education, har i sin forskning belyst sambandet mellan en god kulturverksamhet i skolan och skolans målpuppfyllelse¹². En viktig förutsättning i detta sammanhang är att musikämnet ges en stark roll i skolan. Granskningen visar att musikämnet inte har den starka rollen på många av de granskade skolorna. Då uppstår heller inte den helhet och positiva synergi som är eftersträvansvärd.

Oavsett ämne krävs att skolan har en helhetssyn på elevernas utveckling och lärande. För att eleverna ska kunna utvecklas och lära optimalt måste

¹⁰ Nordiska rådet (2008). Kreativa ämnen i skolan leder till bättre PISA-resultat.

¹¹ Harland, J. (2000). Arts Education in Secondary Schools: Effects and Effectiveness. Slough [Berkshire]: National Foundation for Educational Research.

¹² Bamford, A. "The Wow-Factor, Global research compendium on the impact of the arts in education"

också de må bra¹³. Unga idag lever många gånger under stressade och utsatta förhållanden. I skolans uppdrag att främja lärande krävs att skolan kan tillvarata elevernas olika intressen och förmågor för att de ska kunna utvecklas och känna lust att lära. Skolan behöver uppmärksamma såväl de intellektuella som de praktiska, sinnliga och estetiska aspekterna i arbetet. Avslutningsvis kan vi konstatera att musikämnet har en viktig funktion att fylla för att främja elevernas utveckling och att ämnets möjligheter i detta avseende kan tillvaratas i långt högre utsträckning än vad som görs idag.

¹³ Regeringens prop.2001/02:14 – Hälsa, lärande och trygghet

6 | Syfte och frågeställningar

Syfte

I syfte att förbättra kvaliteten på musikundervisningen i grundskolan ska Skolinspektionen granska musikundervisningen i ett antal skolor. Genom att synliggöra brister och styrkor för skolor och huvudmän är målet att Skolinspektionens granskning ska bidra till förbättringar som leder till att eleverna får en bättre musikundervisning genom alla årskurser. Resultaten från granskningen, såväl identifierade brister som framgångsfaktorer, ska kunna vara en hjälp för att utveckla musikämnet både för de skolor som granskas och för skolor och huvudmän som inte deltagit i granskningen.

Frågeställningar

I tidigare granskningar av musikämnet har konstaterats att det finns stora skillnader i vilka musikkunskaper som utvecklas hos eleverna både mellan skolor och inom skolor. Förutsättningarna för en god musikundervisning är inte desamma för alla elever och skiljer sig åt både vad gäller lärarnas kompetens, gruppstorlekar, lokaler och utrustning. Det saknas ofta en långsiktig strategi för ämnet sett över grundskolans samtliga årskurser. Många samverkande faktorer gör med andra ord att eleverna inte får en likvärdig musikutbildning.¹⁴

Utgångspunkt för granskningen har varit elevernas rätt till en sammanhållen och god musikutbildning från årskurs 1 – 9 utifrån kursplanen och läroplanens mål. Fokus har varit att granska musikundervisningens innehåll och kvalitet med andra ord om undervisningen ger eleverna lust att lära och

¹⁴ Jmf Skolverket (2005b). Nationella utvärderingen av grundskolan 2003 (NU-03):

möjlighet att kunna utvecklas samt nå målen för musikämnet. Rektors ansvar för att musikundervisningen är av god kvalitet och att det finns centrala förutsättningar för ämnet är ytterligare viktiga aspekter för granskningen.

Följande övergripande frågeställning har ställts inom kvalitetsgranskningen:

Får eleverna möjlighet att utveckla kunskaper i ämnet musik i enlighet med kursplanens och läroplanens mål?

Den övergripande frågeställningen har delats upp i tre underliggande frågeställningar enligt följande:

- Ger musikundervisningens innehåll och genomförande eleverna möjlighet att utvecklas inom samtliga kunskapsformer och synliggörs musikämnets koppling till andra ämnen?
- Sker bedömning och betygssättning i musik utifrån styrdokumentens krav?
- Finns centrala förutsättningar för att bedriva en musikundervisning av hög kvalitet?

Följande kriterier har tagits fram för varje område:

Ger musikundervisningens innehåll och genomförande eleverna möjlighet att utvecklas inom samtliga kunskapsformer och synliggörs musikämnets koppling till andra ämnen?

- Eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper inom samtliga kunskapsformer; musicerande, musiklyssnande, musikskapande och musikkunnande.
- Eleverna ges möjlighet att utveckla förtrogenhet med musikens beröringspunkter med andra kunskapsområden. (En medveten ämnesövergripande undervisning sker.)
- Lärandemiljön präglas av ett gott klimat där eleverna känner trygghet och lust att lära.
- Undervisningen individanpassas så att elevernas erfarenheter och motivation tillvaratas.
- Eleverna ges inflytande över hur deras utbildning utformas.

Skjer bedömning och betygssättning i musik utifrån styrdokumentens krav?

- Läraren följer upp elevernas utveckling och kunskaper för att säkerställa att eleverna når målen i årskurs 5 och 9.
- Läraren gör en allsidig bedömning av elevernas kunskaper utifrån styrdokumentens krav.
- Eleverna har kännedom om mål och betygskriterier.
- Rektorn tar ansvar för att bedömning och betygssättning i musik sker utifrån styrdokumentens krav.

Finns centrala förutsättningar för att bedriva en musikundervisning av hög kvalitet?

- Rektorn tar ansvar för att musikundervisningen och musikämnet är av god kvalitet.
- Skolan har material, utrustning och lokaler som ger förutsättningar för att bedriva en god musikundervisning.
- Skolans organisation och tidsanvändning i musikämnet skapar goda förutsättningar för eleverna att nå målen.
- Det finns ett långsiktigt tänkande på övergripande nivå för att utveckla musikämnet.

7 | Metod och genomförande

I denna kvalitetsgranskning har 35 skolor, varav två fristående skolor, i 20 kommuner ingått. Granskningarna har genomförts av inspektörer vid Skolinspektionens avdelningar i Lund, Göteborg, Linköping, Stockholm och Umeå. Varje skolbesök har genomförts av två inspektörer under två till tre dagar.

Intervjuer och observationer

Musiklektioner har besökts i flera olika årskurser på varje skola. Intervjuer har gjorts med elever, lärare som undervisar i musik, och rektorer. Intervjuer med eleverna har gjorts i grupp medan rektorerna har intervjuats enskilt. Undervisande lärare i musik har intervjuats både enskilt och grupp beroende på hur musikundervisningen varit organiserad. Med tanke på granskningens inriktning på att fånga in elevernas möjlighet att få en god musikutbildning i ett årskurs 1 – 9-perspektiv har särskilda frågor ställts som handlar om samverkan mellan avlämnande och mottagande skolor gällande musikämnet. Undervisande lärare i musik och rektorer har innan Skolinspektionens besök även fått svara på ett antal frågor i ett formulär om musikundervisningen på skolan. Svaren från frågeformuläret har använts vid de olika intervjuerna.

Inspektörerna har observerat musiklektioner enligt ett framtaget observationsschema med ett tjugotal observationspunkter. Inspektörerna har bland annat observerat hur undervisningen läggs upp och om lärandeklimatet uppmuntrar eleverna att vilja lära sig musik. Under klassrumsbesöken har inspektörerna följt undervisningen såväl i hel grupp som när eleverna delades upp i mindre grupper för att musicera. Iakttagelser från observationerna har också utgjort underlag för ytterligare frågeställningar vid intervjuer.

Den övergripande kvalitetsgranskningsrapporten grundar sig på de bedömningar som gjorts vid varje skola vilket innefattar kvalitativa bedömningar av musikundervisningens genomförande, dokument och intervjusvar. Analyser av resultaten har även gjorts vid gemensamma seminarier där inblandade inspektörer, och referensgrupp deltagit vilket varit ett värdefullt inslag för att få en djupare och samlad bild av resultaten.

Efter genomförd granskning har varje skola fått ett beslut med förslag eller krav på åtgärder i syfte att höja kvaliteten på musikundervisningen. Skolinspektionen kommer att efter tre till sex månader efter beslutsdatum att följa upp skolbesluten för att kontrollera hur skolorna åtgärdat de brister som rapporterna tagit upp.

Dokumentstudier

Före skolbesöken har ett flertal dokument begärts in som en förberedelse inför skolbesöket. Undervisande lärare i musikämnet och rektor har var för sig i ett frågeformulär även fått svara på ett antal frågor rörande musikämnet.

Följande dokument har begärts in från skolorna:

Kvalitetsredovisning och lokal arbetsplan

De två senaste årens kvalitetsredovisningar och lokala arbetsplaner har begärts in för att få en bild av om det finns strategier och uttalade mål för musikämnet på skolan. I kvalitetsredovisningen har fokus varit att studera i vilken utsträckning ämnet utvärderas som ett led i att höja kvaliteten i musikundervisningen och tillvarata ämnets olika potentiella möjligheter.

Lokalt bearbetade kursplaner och betygskriterier

Lokalt bearbetade kursplaner och betygskriterier har hämtats in för att se om de lokala bearbetningarna harmoniserar med de nationella målen och betygskriterierna. I intervjuer med elever och lärare samt vid lektionsobservationer har bedömts i vilken utsträckning målen för musikämnet styr undervisningen och är förankrade hos eleverna.

Skolans timplan, scheman och lärares planering

För att undersöka om eleverna får den undervisningstid som de har rätt till i musikämnet har rubricerade dokument tagits in. Dokumenten har även legat till grund för diskussion och analys av tiden disponeras på ett medvetet sätt i förhållande till den pedagogiska planeringen och elevernas kunskapsprogression.

Individuella utvecklingsplaner med skriftliga omdömen

För att se om eleverna får en tydlig information om sin kunskapsutveckling i musikämnet har ett slumpmässigt urval av individuella utvecklingsplaner med skriftliga omdömen begärts in. Omdömena har också granskats avseende huruvida de överensstämmer med de nationella målen och hur de konkretiserats i en lokal pedagogisk planering. De skriftliga omdömena kan också ge en bild av hur skolan agerar när stöd behövs.

I övrigt har exempel på skriftliga bedömningar gällande elever som inte fått slutbetyg i musik inhämtats.

Frågeformulär till lärare som undervisar i musik och till rektor

För att få svar på ytterligare frågor, som inte andra inhämtade dokument kan ge svar på, har undervisande lärare i musik och rektorer fått svara på ett antal frågor innan granskningen. Frågeformuläret har använts för triangulering av uppgifter och för att synliggöra divergerande uppgifter om hur musikundervisningen bedrivs.

Urval

Initialt valdes 40 skolor ut för granskningen. Antalet justerades så att det slutligen blev 35 skolor som granskades.

Att utifrån betygsstatistik rikta urvalet för granskningen mot skolor med hög eller låg måluppfyllelse är inte oproblematiskt. Betygsättningen i musikämnet är en fråga som bland annat problematiseras i NU-03 eftersom betygsättningen går till på olika sätt på olika skolor och att kraven för att få ett visst betyg kan skilja sig godtyckligt åt från skola till skola. Höga betyg behöver därför inte betyda att musikundervisningen är av god kvalitet. Granskningen har heller inte varit inriktad på att göra jämförelser mellan skolor i vilken utsträckning betyg kan anses vara likvärdigt satta.

Tre olika tillvägagångssätt för att välja ut skolor har använts:

- Slumpmässigt urval
- Skolor med signifikant höga eller låga betyg i musikämnet för årskurs 9
- Avdelningarnas och inspektörernas egna erfarenheter och kunskaper om olika skolors musikundervisning. Resultat från tidigare granskningar kan även komma ifråga. Denna metod kan vara betydelsefull för att hitta goda exempel.

Granskningen visar inte att urvalet haft någon betydelse för resultaten. Vare sig urval eller resultat i denna rapport är generaliserbara.

I granskningens inriktning att titta på elevernas möjlighet att få en sammanhållen och god musikutbildning genom skolåren har mottagande och avlämnade skolor valts ut. Även skolor med årskurserna 1 – 9 har ingått i granskningen.

Exempel 1

Violinskolan årskurs 6 – 9 väljs ut för granskning (mottagande skola för Trombonskolan 1 – 5)

Trombonskolan årskurs 1 – 5 väljs ut för granskning (avlämnande skola till Violinskolan)

Exempel 2

Celloskolan 1 – 9 väljs ut för granskning (erbjuder eleverna musikundervisning från årskurs 1 – 9)

8 | Referenser

Aulin-Gråhamn, L. och J. Thavenius (2003).	Kultur och estetik i skolan: slutredovisning av Kultur och skola-uppdraget 2000-2003. Malmö: Malmö högskola, Lärarutbildningen.
Bamford, A	The Wow-Factor, Global research compendium on the impact of the arts in education
Bergman, Å. (2009).	Växa upp med musik: ungdomars musikanvändande i skolan och på fritiden. Göteborg: Institutionen för kulturvetenskaper, Göteborgs universitet.
Bjørkvold, J.R. (1991).	Den musiska människan barnet, sången och lekfullheten genom livets faser. Stockholm: Runa.
Ferm, C. (2004).	Öppenhet och medvetenhet. En fenomenologisk studie av musikalisk interaktion. Luleå: Luleå tekniska univ.
Georgii-Hemming, E. (2005).	Berättelse under deras fötter. Fem musiklärares livshistorier. Örebro Universitetsbiblioteket.
Grosin, L. (2004).	Skolklimat, prestation och anpassning i 21 mellan- och högstadieskolor. Stockholm: Univ., Pedagogiska institutionen.
Harland, J. (2000).	Arts Education in Secondary Schools: Effects and Effectiveness. Slough [Berkshire]: National Foundation for Educational Research.
Jernström, E. och S. Lindberg (1995).	Musiklust. Stockholm: Runa.
P. Juslin	Emotional Responses to Music: The Need to Consider Underlying Mechanisms. Behavioral and Brain Sciences 31 (5):559-575.
Karlsson, M. (2002).	Musikelever på gymnasiets estetiska program. En studie av elevernas bakgrund, studiegång och motivation. Malmö: Musikhögskolan.
Kulturrådet	Barn och ungas Kultur – Kulturen i siffror 2010:1

Myndigheten för skolutveckling (2007)	Musik: en samtalsguide om kunskap, arbetssätt och bedömning. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.
Nordiska rådet (2008)	Kreativa ämnen i skolan leder till bättre PISA-resultat. Hämtat från Nordiska rådets (och Nordiska ministerrådets) hemsida. < http://www.norden.org/sv/aktuellt/nyheter/kreativa-aemnen-i-skolan-leder-till-baettere-pisa-resultat >. Publicerat 22 december 2008. Hämtat 4 januari 2010.
Regeringen proposition 2009/10:165	Den nya skollagen, kunskap, valfrihet och trygghet
Regeringen proposition 2001/02:14	Hälsa, lärande och trygghet
Scheid, M. (2009)	Musiken, skolan och livsprojektet - Ämnet musik på gymnasiet som en del i ungdomars identitetsskapande. Umeå: Estetiska ämnen i Lärarutbildningen, Umeå universitet
Skolinspektionen (2009)	Lärares behörighet och användning efter utbildning. Skolinspektionens rapport 2009:2. Stockholm: Skolinspektionen.
Skolverket (2005a).	"Utvecklingen av musikundervisningen i skolan – en framtidsvy" i Grundskolans ämnen i ljuset av Nationella utvärderingen 2003. Stockholm: Skolverket.
Skolverket (2005b).	Nationella utvärderingen av grundskolan 2003 (NU-03): musik. Stockholm: Skolverket
SOU 2006:77	Ungdomar, stress och psykisk ohälsa
Stålhammar, B. (1995).	Samspel: grundskola – musikskola i samverkan: en studie av den pedagogiska och musikaliska interaktionen i en klassrumssituation. Göteborg: Musikvetenskapliga avd., Musikhögsk., Univ.
Stålhammar, B. (2004).	Musiken – deras liv: några svenska och engelska ungdomars musikerfarenheter och musiksyn, Örebro: Univ.bibl
Sveriges Musik- och kulturskoleråd (2006)	Glädjeämnen eller sorgebarn?: En rapport om samverkan mellan för-, grund- och gymnasieskolor och landets musik- och kulturskolor, Bjästa: Daus Tryck och Media.
Uddén, B. (2004).	Tanke, visa, språk: musisk pedagogik med barn. Lund: Studentlitteratur.
Wiklund,U	När kulturen knackar på skolans dörr
Vetenskapsrådet (2006).	"Musik: skolan som kulturell mötesplats" Uttryck, intryck, avtryck: lärande, estetiska uttrycksformer och forskning. Författare: R. Sandberg. Stockholm: Vetenskapsrådet

9 | Bilagor

1. Frågeformulär till lärare som undervisar i musik
2. Frågeformulär till rektor
3. Referensgrupper
4. Kommuner och skolor

Frågeformulär till lärare som undervisar i musik

Insamling av information från lärare som undervisar i musik

Via det här formuläret samlar Skolinspektionen in vissa uppgifter från lärare som undervisar i musik i grundskolan. Insamlingen utgör en del av den kvalitetsgranskning som Skolinspektionen gör på ett större antal skolor runt om i Sverige i syfte att förbättra kvalitén på musikundervisningen i grundskolan.

Formuläret ifylles av alla lärare som undervisar i musik på skolan.

Informationen kommer att användas som ett bakgrundsmaterial och som diskussionsunderlag för intervjuer med musiklärare.

Du får gärna kontakta Skolinspektionen om du har frågor.

Formuläret ifylls och mailas till ansvarig inspektör

Stort tack för din medverkan!

Namn på skrivansvarig

Inspektör

Skolinspektionen, avdelningen i ort

E-post:@skolinspektionen.se

Telefon: 08-586 0.....

Insamling av information från lärare som undervisar i musik

Namn: _____

Skolan heter: _____

och ligger i: _____ kommun

Kryssfrågor besvaras genom att en ruta markeras och ersätts av ett X. Fritextfrågor besvaras med obegränsat utrymme i rutorna under frågorna.

Min kompetens

- Jag har ingen lärarexamen
- Jag har lärarexamen men ej formell behörighet för att undervisa i musik i åk 7-9
- Jag har lärarexamen och formell behörighet för att undervisa i musik i åk 7-9

Om du läst musik, ange hur många poäng alt. högskolepoäng du har i musik: ____
(Heltidsstudier en termin = 20 poäng (p) alternativt 30 högskolepoäng (hp))

Min lärarutbildning:

- grundskollärarytbildning 1-7, med ämnesinriktning
med ämnesinriktning: ____
- grundskollärarytbildning 4-9,
med ämnesinriktning: ____
- folkskollärarytbildning
- ämneslärarytbildning,
med ämnesinriktning: ____
- gymnasielärarytbildning,
med ämnesinriktning: ____
- mellanstadielärarytbildning
- lågstadielärarytbildning
- småskollärarytbildning

- förskollärare/fritidspedagogutbildning
- annan utbildning, nämligen:___

Lärarexamen år___

Jag undervisar i musik läsåret 2010/11 i årskurserna ___

Erfarenhet av undervisning i musik, antal år: 0-5 6-10 11 el. mer

Erfarenhet av undervisning oavsett ämne, antal år: 0-5 6-10 11 el. mer

- Jag anser att jag har den kompetens som krävs för att bedriva undervisningen så att eleverna når målen i musik.
- Jag anser att jag saknar viss kompetens som krävs för att bedriva undervisningen så att eleverna når målen i musik, till exempel.....

.....

Kompetensutveckling kopplad till musikundervisning (t.ex. avseende ämnet, didaktik, betyg och bedömning etc.) under din tid som lärare i musik:

- Ingen alls
- Jag har haft kompetensutveckling, nämligen (beskriv vad som gjorts, när den skedde och omfattning tid):

.....

Vad tycker du fungerar särskilt bra med musikundervisningen på skolan?

.....

Vad anser du behöver förbättras i musikundervisningen?

.....

Vad tycker du att du som lärare behöver utveckla för att musikundervisningen på skolan ska förbättras?

.....

Finns centrala förutsättningar som påverkar genomförandet av musikundervisningen på skolan? (exempelvis samverkansformer, resursanvändning,..)

.....

Stort tack för din medverkan!

Frågeformulär till rektor

Insamling av information från rektorn

Via det här formuläret samlar Skolinspektionen in vissa uppgifter för den kvalitetsgranskning som Skolinspektionen gör på ett större antal skolor runt om i Sverige. Denna kvalitetsgranskning genomförs i syfte att förbättra kvalitén på musikundervisningen i grundskolan.

Informationen kommer att användas som ett bakgrundsmaterial och som diskussionsunderlag för intervjuer som görs med rektorer på de skolor som deltar i granskningen.

Du får gärna kontakta Skolinspektionen om du har frågor.

Formuläret ifylls och mailas till nedanstående mailadress.

Stort tack för din medverkan!

Namn på skrivansvarig

Utredare

Skolinspektionen, avdelningen i ort

E-post:

Telefon: 08-586 0.....

Bilaga 2

Insamling av information från rektorn

Om skolan

Rektors namn: ____

Skolan heter: ____

och ligger i: ____ kommun

Kryssfrågor besvaras genom att en ruta markeras och ersätts av ett X. Fritextfrågor besvaras med obegränsat utrymme i rutorna under frågorna.

På skolan finns årskurserna:

F 1 2 3 4 5 6 7 8 9

På skolan finns: _____ (antal) elever totalt

Klasserna är: åldershomogena åldersblandade

Om åldersblandade klasser, beskriv på vilket sätt

...

Vilken utbildning och yrkeserfarenhet har du?

...

På skolan undervisar: _____ (antal) lärare i musik

Beskriv hur undervisningen är organiserad i musik (Avseende t.ex. klasstorlek, gruppindelning, hur lärarna används, periodläsning...)

...

Uppföljning och sammanställning av elevernas kunskapsutveckling och resultat i förhållande till styrdokumentens krav:

Uppföljning i ämnet musik sker inte på skolan

- Undervisande lärare följer upp och dokumenterar varje elevs kunskaper i musik
- På skolan görs årligen (eller oftare) en uppföljning på skolnivå över elevernas kunskaper i musik. För vilka årskurser sker detta?

...

- Uppföljning sker på annat sätt, nämligen (beskriv hur)

...

Kompetensutveckling eller utvecklingsarbete kopplade till musikundervisning på skolan:

- Inget sådant har ägt rum
- Kompetensutveckling och/eller utvecklingsarbete har gjorts. Beskriv vad som gjorts, när det skedde, vilka årskurser som det gällde, omfattning i tid och ungefärligt antal lärare som var berörda:

...

Vilka förutsättningar har du som rektor för att utveckla musikämnet på skolan?

...

Finns centrala förutsättningar som påverkar genomförandet av musikundervisning (exempelvis samverkansformer, resursanvändning, lärarkompetens..)?

...

Vad tycker du fungerar särskilt bra med musikundervisningen på skolan?

...

Vad anser du behöver förbättras i musikundervisningen?

...

Stort tack för din medverkan!

Bilaga 3

Referensgrupper

I granskningen har det funnits två referensgrupper. En grupp bestående av elever från Hagaskolan och Midgårdskolan i Umeå, och en grupp med ämnesexperter:

Claes Ericsson, universitetslektor i utbildningsvetenskap och docent i pedagogik med inriktning mot musik, verksam vid sektionen för lärarutbildning på högskolan i Halmstad

Monica Lindgren är filosofie doktor och forskare i musikpedagogik vid Musikhögskolan i Göteborg

Lars Johansson, Rektor för Musikskolan i Umeå

Thomas Fredlander, musiklärare på Tegs Centralskola i Umeå

Ulrika Lundqvist, undervisningsråd på Skolverkets utbildningsavdelning

Referensgruppen har träffats en gång vid upptakten av granskningen och en gång efter genomförd granskning där de preliminära resultaten diskuterades tillsammans med projektgrupp och de inspektörer som genomfört granskningarna.

Styrgrupp

Kjell Hedwall – avdelningschef, avdelningen i Stockholm

Anette Nybom – avdelningschef, avdelningen i Umeå

Elisabeth Ahlgren – enhetschef, avdelningen i Umeå

Håkan Sandström – undervisningsråd, avdelningen i Umeå

Projektledning

Elisabeth Ahlgren – enhetschef, avdelningen i Umeå

Sara Lyrenäs – utredare, avdelningen i Umeå

Lena Johansson – utredare, avdelningen i Umeå

Håkan Sandström – undervisningsråd, avdelningen i Umeå

Kommun	Skola
Båstad	Strandängsskolan F-6
	Strandängsskolan 7-9
Falköping	Centralskolan
Gävle	Bergby Centralskola
Göteborg	Ebba Petterson Friskola *
Jönköping	Prolympia *
Kristianstad	Slättängsskolan F-5
	Slättängsskolan 6-9
Linköping	Berzeliuskolan
	Slestadsskolan
	Tokarpsskolan
Nyköping	Nicolaiskolan
Ronneby	Skogsgårdsskolan
	Snäckebacksskolan
Stenungsund	Kopperskolan
Stockholm	Askebyskolan
	Grimtaskolan
	Rinkebyskolan
	Tullgårdsskolan
	Åsö grundskola
Ulricehamn	Stenbocksskolan
	Ulrikaskolan
Umeå	Sandviksskolan
	Skärgårdsskolan
	Sävar skola
Uppsala	Gottsundaskolan

Varberg	Bosgårdsskolan
Värmdö	Djurö
Västervik	Överrumsskolan
Växjö	Fagrabäckskolan Högtorpsskolan
Östersund	Treälvsskolan
Östhammar	Edsskolan Frösåkerskolan

* Fristående skola

Regelbunden tillsyn av alla skolor

SKOLINSPEKTIONEN granskar löpande all skolverksamhet, närmare 6 000 skolor. Tillsynen går igenom många olika områden i verksamheterna för att se om de uppfyller det som lagar och regler kräver.

Kvalitetsgranskning inom avgränsade områden

SKOLINSPEKTIONEN granskar mer detaljerat kvaliteten i skolverksamheten inom avgränsade områden. Granskningen ska leda till utveckling.

Anmälningar som gäller förhållandet för enskilda elever

ELEVER, FÖRÄLDRAR och andra kan anmäla missförhållanden i en skola till Skolinspektionen, till exempel kränkande behandling eller uteblivet stöd till en elev.

Fristående skolor – kontroll av grundläggande förutsättningar

SKOLINSPEKTIONEN bedömer ansökningar om att starta fristående skolor. Bedömningen innebär en grundläggande genomgång av skolans förutsättningar inför start.